

ווווג
בית היין
אוצרות והלומים לאהבת תורה ויראת שמים

הגב' פרוש ענתה לו,
וראש הישיבה אמר לה:
ביקרתי בבית המדרש בישיבה,
ראיתי שם בחור
שיושב ולומד בשקידה מופלאה

זה הבן שלכם, דניאל.

**הוא אמר לי:
"הקדוש ברוך
הוא ברא אותי
סתום"**

"משמים נועדתי כנראה להיות
נגר. תהיה לי נגריה גדולה שעליה
יהיה כתוב בגדול שם משפחתי,
או אולי טנדר הסעות עם שמי..."

/// עמוד 11

**האם אתה
חושב שאתה
יכול להיות
מעביר
התורה לדור
הבא, צריך
סגולות
מיוחדות**

/// עמוד 14

**הרה"ג ר'
משה קלצקין
שליט"א:
אל תתנו לילד
לכתוב מאה
פעם**

/// עמוד 9

**היא לא עשתה
בחייה ספונג'ה
ביום שישי!**

אולם מידי יום שישי היא ניקתה
את הבית לקראת בואה של שבת
המולכה! מוראדיג, כמה גן עדן מונח
בה!!

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל,
על החיות וההתעוררות הנדרשות
מאיתנו - הקב"ה רוצה מאיתנו את
הלב! ...

/// עמוד 2

על בתו הצדקנית, אמר אחד מגדולי ישראל:

**היא לא עשתה אף פעם בחייה
ספונג'ה ביום שישי! אולם מידי
יום שישי היא ניקתה את הבית
לקראת בואה של שבת המלכה!
מוראדיג, כמה גן עדן מונח בזה!!**

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, על החיות וההתעוררות
הנדרשות מאיתנו - הקב"ה רוצה מאיתנו את הלב! ...

האם ראינו מימינו אדם הנוטל לולב ואתרוג מתוך כעס? הרי כל אחד נוטל את ארבעת המינים בשמחה ובטוב לבב. הלא כן?

השתתפתי פעם בבר בי רב דחד יומא, והאזנתי לדבריו של הרב שמחה כהן שליט"א, שסיפר שני סיפורים שהוא מכיר את גיבוריהם באופן אישי:

הסיפור הראשון - פלוני החליט לעשות מעשה טוב. הוא הכיר משפחה, אישה עם מספר ילדים שלא היתה להם פרנסה. לא יאומן כי יסופר: הוא לקח על עצמו עבודה, פועל או פקיד, כל יום, שמונה שעות ביום, ובסוף החודש היה מעביר את המשכורת שקיבל, בשלמותה, למשפחה הזאת! הסיפור הזה נמשך כבר שמונה שנים! מידי חודש בחדשו, בתחילת כל חודש, הוא נותן את המשכורת שלו למשפחה הזאת!

הסיפור השני מפליא לא פחות: הוא מכיר אשה פלונית, שמזה כמה שנים מגיעה לבית עם ילדים ומכינה להם ארוחת צהרים, ולא זו בלבד אלא כשהילדים שבים הביתה מהלימודים, לאחר שסיימו לאכול את הארוחה שהכינה להם, היא יושבת איתם ומתעניינת במה שלמדו, איך עבר עליהם היום, ועוזרת להם להכין את שיעורי הבית. כך היא נוהגת מידי יום ביומו. היא לא פונה לדרכה ולעיסוקיה בטרם דאגה לארוחת הערב שלהם ולעלייתם על יצועם לשנת הלילה.

לפתע נעמד אחד השומעים ואמר בקול רם: "כבוד הרב! אני לא מאמין לשני הסיפורים האלו! אני לא מאמין שיש אדם שעובד חודש שלם, ומעביר את משכורתו לאיזושהי אישה וילדים! אני גם לא מאמין שיש אישה שמתפלת מידי יום במסירות כה גדולה בילדים".

ענה לו הרב בהאי לישנא: "אני יכול לומר לך את שמו של האיש, גם את שמה של האישה, ואת הכתובת בה הם גרים. האם תרצה לשמוע?".

"כן!", השיב הלה. "הייתי רוצה מאד להכיר אנשים כאלו!".

"ובכן", אמר הרב, "האיש - הוא אתה בעצמך, והאשה - היא אשתך! האם אינך יוצא מידי יום ביומו לשמונה שעות עבודה ולעיתים אף ליותר? האם בסוף החודש אינך מעביר את משכורתך בשלמותה, לטובת אשתך וילדיך? אם במחשבתך אינך מרוכז רק בעצמך, אלא אתה עובד כדי לפרנס את הילדים של הקב"ה, לעשות איתם חסד אמתי - אין כל הבדל אם הילדים הם במקרה גם

הילדים שלך, או שהם ילדים של מישהו אחר!" "אשתך, שעמלה לבשל אוכל לילדים, לקבלם בחום ובאהבה עם שובם מלימודיהם, להתעניין בשלומם ולדאוג לכל מחסורם, ערב ובוקר וצהרים - מקיימת בזה מצות חסד, מבלי שיגרע כהוא זה משלמות המצוה מחמת שאלו הם ילדיה. היא קמה בלילה להאכיל את התינוק של הקב"ה - שבמקרה הוא גם תינוק שלה - ותקבל על כך שכר

אדם זה היה בעל בית מרקחת. פעם אחת נכנס אליו ה"חפץ חיים" חיים

שמעתי בשם רבי אליהו דושניצר זצ"ל שסיפר, שהכיר יהודי שהיה רחמנא ליצלן מחלל שבת בפרהסיה והפך - בסופו של תהליך - לצדיק יסוד עולם, ומעשה שהיה כך היה:

אדם זה היה בעל בית מרקחת. פעם אחת נכנס אליו ה"חפץ חיים" זצ"ל ואמר לו: "אני מקנא בך!" וחזר שוב ואמר: "אני מקנא בך!".

הלה התפלא מאד, ואמר: "רבי! אתה טועה. אין לך מה לקנא בי. אני מחלל שבת, מופקע מתורה וממצוות".

אך ה"חפץ חיים" המשיך ואמר: "יש לי הרבה מאד מה לקנא בך! חכמינו ז"ל אמרו שכל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ואתה מבוקר ועד לילה מציל נפשות. אין לתאר כמה זכויות יש לך!".

ומיד הוסיף ואמר: "רק בקשה אחת אבקש ממך: כשיהודי נכנס לבית המרקחת לקנות תרופה - תכוון לשם מצות הצלת נפש מישראל. ואם אין ברפואה זו הצלת נפש - תכוון לשם מצות חסד. ואם תשאל: 'איזה חסד אני מקיים, והרי אני גובה כסף בעבור התרופה?' דע לך, גבית הכסף אינה סתירה לקיום המצוה. גם מי שמקיים חסד צריך כסף כדי לחיות וכדי לפרנס את משפחתו. ואם תכוון לשם מצוה לא יגרע ממנה מאומה בשל כך שאתה גובה כסף לפרנסתך. המצוה נשארת במלא עוזה ותפארתה".

"רק בקשה אחת אבקש ממך: כשיהודי נכנס לבית המרקחת לקנות תרופה תכוון לשם מצות הצלת נפש מישראל.

הנקיון מגיעים לידי כעס, מתרגזים ומתעצבנים על ימין ועל שמאל. האם הקב"ה רוצה שנקה את החמץ מתוך כעס? בודאי שלא! אם אנחנו מנקים את הבית כדי לקיים את רצון ה' - כל נקיון הוא גן עדן, נצח נצחים! למה לאבד את כל זה בעטים של כעסים ועצבים על תינוק מסכן שהכניס פרוסה לחדר הנקי?

האם ראינו מימינו אדם הנוטל לולב ואתרוג מתוך כעס? הרי כל אחד נוטל את ארבעת המינים בשמחה ובטוב לבב. הלא כן? אותו הדבר בדיוק בנוגע למצות ההכנה לפסח. צריך לקיים אותה בשמחה, ברוגע. להתרגז? להכנס למתח? מאן דכר שמייה! הקב"ה בודאי אינו חפץ בכך. מי שמגיע לכלל כעס - יצא שכרו בהפסדו. כתוב בהלכה שאין לזלזל בנשים שטורחות ויגיעות על נקיון הבית לחג הפסח. לעיתים נדמה לנו שהן יצאו מדעתן, אך אל לנו לזלזל בהן! זוהי עבודת קודש ממש!

חסידים ואנשי מעשה היו מזכירים ברטט ובחרדת קודש את מאמרו של סנגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, בעת שהיה רואה את הנשים טורחות ויגיעות בהכנות נמרצות לחג הפסח. הוא היה נושא עיניו למרום ואומר בנוסח של ה"יהי רצון" הנאמר בראש השנה בין התקיעות:

"יהי רצון מלפניך שאלו המלאכים היוצאים מן הקשר"ק - ראשי תבות קראצן, שאבן, רייבן, קאשרען [קראצוף, שפשוף, גרוד והכשרה] - יעלו לרצון לפני כסא כבודך וימליצו טוב בעדנו".

אולם, חשוב שניזכר: כל זה מצוין אם עובדים לשם שמים, לקיים את רצון ה'. אז נבראים מלאכים קדושים מכל פעולה! כל קשר"ק הוא גן עדן. אבל אם בגלל הקשר"ק נכנסים למתח ולעצבים - נבראים חלילה, מלאכי חבלה.

האמור מן הדברים, שגם פעולות שגרתיות, המבוצעות על ידינו מידי יום ביומו - יכולות להיחשב למצוות עצומות ולזכות אותנו בנצח נצחים, אם אך נשכיל לעשות אותן שלא כמצוות אנשים מלומדה, אלא מתוך מחשבה שבמעשים אלו אנו מקיימים את רצון ה', וכוונתנו תהיה לשם שמים.

אותו יהודי החל להתנהג כעצתו של ה"חפץ חיים". כל אימת שסיפק תרופה למישהו היה מהרהר בליבו: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להציל נפשות ולגמול חסדים".

מה נאמר ומה נדבר, היהודי החל להרגיש מתיקות בכל פעולה שעשה בבית המרקחת.

יום אחד אמר לעצמו: "אולי כדאי לנסות להתפלל? אולי כדאי לנסות לקיים עוד איזושהי מצוה?... " ואכן זכה והתקיים בו מקרא שכתוב (תהילים לד, ט): "טעמו וראו כי טוב ה'", והוא חש במתיקות וערבות התורה והמצוות, והפך לבעל תשובה גמור, צדיק יסוד עולם.

כל פעולה שאדם עושה, גם אם היא שגרתית בעבורו, מעשים שבכל יום ויום אם מכוון בה לשם שמים, לקיים רצון ה' - היא הופכת להיות מצוה גמורה, והעושה אותה יזכה בגינה לנצח נצחים.

כל קראצן הוא מצוה אם אך נצרף אליו את כונת הלב הראויה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להכין את הבית לכבוד חג הפסח כשהוא נקי מכל רבב של חמץ".

רבותי! ההרגל אוכל כל חלקה טובה!

היכן הלב? היכן הראש? היכן השמחה של מצוה? היכן החיות וההתעוררות הנדרשות מאיתנו בעת עשיית המצוה? הקב"ה רוצה מאיתנו את הלב! ...

על בתו הצדקנית, אמר אחד מגדולי ישראל: היא לא עשתה אף פעם בחייה ספונג'ה ביום שישי! אולם מידי יום שישי היא ניקתה את הבית לקראת בואה של שבת המלכה!

מוראדיג, כמה גן עדן מונח בזה! העובד מתוך התיחסות כזאת הוא עבד ה' אמיתי!

עם ישראל - עם קדוש הוא. מנקה, מבריק ומקצרף כל פינה, כדי לקיים את המצוה להכין בית נקי מחמץ לכבוד חג הפסח! המחשבה לא מתרכזת בצורך לתחזק את הבית, או בהנאה של מגורים בבית מצוחצת, אלא בצורך לבער כל פרור של חמץ מהבית ומהלב, לקראת חג הפסח ולכבודו.

מה נואלו כל אותם אלו, שיחד עם עבודות

(מתוך הגדה של פסח יחי ראובן)

**הגב' פרוש
ענתה לו, וראש
הישיבה אמר לה:
נכנסתי עכשיו
הביתה לאחר
שביקרתי בבית
המדרש בישיבה,
ראיתי שם בחור
אחד שיושב
ולומד בשקידה
מופלאה, זה הבן
שלכם, דניאל.
כזאת בשורה
משמחת, אני לא
יכול שלא לבשר
להורים, יש לכם
בן מתמיד!**

לפני שלושים שנה 'תפס' אותו ראש ישיבת 'אור אלחנן' כשהוא לומד בערב שבת בשעות אחר הצהריים המוקדמות, היום הג"ר דניאל פרוש שליט"א הוא ראש ישיבה עם קרוב ל-200 תלמידים, ואת הישיבה הוא קרא על שמו של הגאון רבי משה חדש זצ"ל.

ישראל וייס

שמחה עצומה בבית הוריי, וכל זה בזכות אותה שיחת טלפון לבבית ונרגשת. שיחה שנמשכה זמן קצר מאוד, אבל השפיעה על המשפחה כולה למשך זמן ארוך הרבה יותר.

"אפילו היום", אומר הרב פרוש, "כמעט שלושים שנה אחרי, אני עדיין מרגיש את אותה הרגשה מיוחדת ומרוממת שהרגשתי אז. איזו הרגשה נפלאה זאת כשאתה יודע שההורים שלך גאים בך, ומלאים שמחה על כך שאתה צועד בדרך הנכונה. זה הדבר הכי נפלא שיכול לקרות לילד או בחור, ואפילו לאנשים מבוגרים.

"כמוכן שזה יצר 'מחייב'. אם באותו יום שישי למדתי בצהריים כי פתאום נפלה עלי השראה, ורציתי לחדד את הסוגיה של אותן שבוע, ביום שישי הבא למדתי כי ידעתי מה זה עושה להורים שלי, ידעתי כמה זה משמח אותם וכמה זה משמח את ראש הישיבה.

"והאמת שהעובדה שראש הישיבה שמח בי ונהנה מהלימוד שלי, היתה חשובה עבורי לא פחות מהשמחה של ההורים, כי אהבתי אותם אהבת נפש, כמו שאהבו אותם כל תלמידי הישיבה ובוגריה. הוא היה לנו לאבא רחום ואוהב, הוא אהב אותנו בכל לבו וגם אנחנו החזרנו לו אהבה בכפל כפליים.

"לימים, כשפתחתי ישיבה בעצמי, בעיר מגורי בית שמש, לא היתה לי התלבטות. ידעתי שהישיבה תיקרא על שמו של מורי ורבי, הגאון רבי משה חדש. לא רק בגלל שהערצתי אותו, לא רק בגלל שהוא היה מורי ורבי, לא רק בגלל שאני חייב לו הכרת הטוב, אלא גם ואולי בעיקר, בגלל

היה זה לפני קרוב ל-30 שנה. יום שישי קיצי, בשעות אחר הצהריים המוקדמות. בביתה של משפחת פרוש בבית חלקיה צלצל הטלפון. על הקו היה הגאון רבי משה חדש זצ"ל, ראש ישיבת 'אור אלחנן'. הוא ביקש לשוחח עם אבא או אמא.

הגב' פרוש ענתה לו, וראש הישיבה אמר לה: "תדעו שאני עכשיו נכנסתי הביתה לאחר שביקרתי בבית המדרש בישיבה, ראיתי שם בחור אחד שיושב ולומד בשקידה מופלאה, זה הבן שלכם, דניאל. כזאת בשורה משמחת, אני לא יכול שלא לבשר להורים, יש לכם בן מתמיד! מובטחני בו שיהיה גדול בישראל!!!"

"תנסה לדמיין מה מרגישה אמא כשהיא שומעת כאלו שבחים על בנה בכורה, מפיו של ראש הישיבה שהוא אחד מגדולי התורה שבדור?...", אומר לנו ראש ישיבת 'ארחות משה' בבית שמש, הג"ר דניאל פרוש בשיחה שקיימנו עמו השבוע...

"כמוכן שאמא שלי היתה מאושרת כפי שאי אפשר לתאר במילים, היא מיהרה לספר לאבא שלי. באותה שבת היתה

התורה באה ללמד אותנו מוסר השכל חשוב מאוד:

רב שאינו רגיש
שהתלמיד הוא
כמו בן עבורו,
אינו רב! תלמיד
שאינו מרגיש
שרבו הוא כמו
אבא שלו, אינו
תלמיד!

"מאותה שבת החלה הרבנית לבשל שני סירי טשולנט בכל יום שישי, האחד נועד לבחורים, ועוד סיר אחד, קטן יותר, לראש הישיבה ומשפחתו..."

הרב פרוש מספר שהאווירה הזאת חלחלה מאוד ללבות התלמידים שהרגישו כולם כבני איש אחד: "את שמחת האופרוף שלי עשינו בישיבה", הוא מספר, "זה היה טבעי ונורמלי. זה הבית שלי! גם אחרי החתונה היינו באים לראש הישיבה לבקר, לעדכן אותו בהדשות, כשנולד ילד, כשמתמודדים עם קושי כלשהו, הראש ישיבה היה כמו עוד אבא כזה, וכמו שאדם נורמלי משתף את אביו בקורות חייו אנחנו שיתפנו גם את ראש הישיבה.

"לפני בין הזמנים, כשהבחורים היו נוסעים הביתה, היה נוהג קבוע שכל בחור היה נכנס לבית ראש הישיבה כדי להיפרד ממנו. מה זה ללכת הביתה בלי לומר שלום לראש הישיבה? לא יעלה על הדעת להתנהג ככה. נכנסים, יושבים אתו קצת, מדברים ומספרים מה התוכניות לבין הזמנים. לא פעם ראש הישיבה ניצל את ההזדמנות הזאת כדי לתפוס בחור וקצת 'לנער' אותו לפני שהוא יוצא לבין הזמנים, לעורר אותו שיקפיד בבין הזמנים הקרוב לקום מוקדם או ללמוד כמה שעות ברציפות כל יום וכדו'. זה היה בסגנון אבא, מתוך אהבה עצומה שממש בצבצה מכל מילה ומכל משפט שיצא מפיו. זה השפיע יותר מאלף תוכחות מוסר שכל מחנך אחר ינסה לומר לתלמידיו..."

"אחד הווארטים שהיו שגורים על פיו של רבינו ראש הישיבה זצ"ל, מוסיף הרב פרוש, "זה מה שרש"י אומר על הפסוק 'ושננתם לבניך' - אלו התלמידים, כי הרב נקרא אב והתלמיד נקרא בן.

"שואל הסבא מסלבודקא, אם כן למה היתה התורה צריכה לומר את הפסוק הזה בלשון ושננתם לבניך? היה צריך כתוב לכאורה 'ושננתם לתלמידך'."

"אלא אמר הסבא מסלבודקא, התורה באה ללמד אותנו מוסר השכל חשוב מאוד: רב שאינו רגיש שהתלמיד הוא כמו בן עבורו, אינו רב! תלמיד שאינו מרגיש שרבו הוא כמו

שאני רואה בו דמות ומופת לחיקוי עבור כל ראש ישיבה, עבור כל איש חינוך.

"ראש הישיבה זצ"ל, היה אומר משמו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, שאמר לו שכשהוא למד בסלבודקא, היה הסבא מסלבודקא מחנך את התלמידים בדרך של תוכחה. הוא היה מוכיח אותם ללא רחמים, מתנהג עמם בקפדנות ודורש מהם דרישות גבוהות שאכן בנו תלמידים שהאירו את העולם כולו.

"אבל בימינו", אמר רבי יצחק הוטנר, "הדרך ההיא כבר לא מתאימה. היום צריך לחנך את הילדים בדרך של תנופה", ככה הוא קרא לזה.

"היטיב להגדיר זאת ראש הישיבה שליט"א, הגאון רבי אריה חדש, שאביו ראש הישיבה זצ"ל, היתה לו דרך שלישית של חינוך, הוא היה מחנך מאהבה. פשוט מאהבה. הוא אהב את התלמידים בכל לבו, וכך העמיד דורות של תלמידים נאמנים שהיו משקיעים ומתאמצים, ולו כדי שראש הישיבה ישמח בהם וירוהו מהם נחת."

ישיבת 'אור אלחנן' אכן נבנתה באופן ייחודי. ביתו של ראש הישיבה היה בתוך מבנה הישיבה, והדלת אף פעם לא ננעלה.

"ראש הישיבה היה כמו אבא, והרבנית תיבדל לחיים ארוכים היתה לנו כמו אמא. תמיד ידענו שאפשר להיכנס לביתם בכל שעה, לבקש כל בקשה, זאת לא היתה בושה, זאת לא היתה התנהגות חריגה.

"היתה פעם תקופה שבה בחורים שהיו ערים בליל שבת עד מאוחר ולומדים בבית המדרש, היו נכנסים למטבח של הרבנית, ולוקחים טשולנט. היה איזה סוג של הסכמה לעניין... פעם אחת שאלו וקיבלו רשות, ולאחר מכן הבחורים עשו לעצמם היקש וגזירה שווה, שאם היתה הסכמה פעם אחת, כנראה שהרבנית מסכימה כל שבוע.

"הדלת בביתם הרי לא היתה נעולה אף פעם, וכך המנהג הזה נמשך תקופה, זה לקח קצת וגם השני קצת, עד שפעם אחת בסעודת השבת בבוקר, הורידו את סיר הטשולנט מהפלטה, וכשהרבנית חילקה מנות לצלחות התברר לה שבכל הטשולנט לא נותרה אפילו חתיכה אחת של בשר..."

"מה שמעניין זה שבחיי חיותו של ראש הישיבה זצ"ל, לא היו לנו 'סיפורים', זה היה חלק מהיום יום. רק אחרי שראש הישיבה נסתלק לבית עולמו, הבנו שבעצם היה לנו ראש ישיבה נדיר במינו, משהו שלא רואים בשום מקום אחר, עם גישה מאוד מאוד ייחודית לכל התפקיד שלו כראש ישיבה, גישה מאוד אוהבת ומאוד מחייבת.

"זה המקום לציין שגם לאחר הסתלקותו של רבינו ראש הישיבה זצ"ל, המצב הזה לא השתנה. בנו ראש הישיבה הגאון רבי אריה חדש שליט"א, וחתנו ראש הישיבה הגאון רבי צבי וינפלד שליט"א, ממשיכים לנצח על מלאכת הקודש ולהנהיג את הישיבה באותה הדרך, יחד עם זוגתו הרבנית תיבדל לחיים ארוכים, שעוד מתגוררת שם בתוך הישיבה ומשמשת כ'אם בית' שמעניקה את כל אשר לה לישיבה ולתלמידיה.

"מה שמעניין זה שבחיי חיותו של ראש הישיבה זצ"ל, לא היו לנו 'סיפורים', זה היה חלק מהיום יום. רק אחרי שראש הישיבה נסתלק לבית עולמו, הבנו שבעצם היה לנו ראש ישיבה נדיר במינו, משהו שלא רואים בשום מקום אחר, עם גישה מאוד מאוד ייחודית לכל התפקיד שלו כראש ישיבה, גישה מאוד אוהבת ומאוד מחייבת.

"אף פעם לא היתה סעודת שבת שראש הישיבה אכל לבד עם בני משפחתו. תמיד הוא היה מזמין כמה בחורים מתלמידי הישיבה לסעוד איתם. כי הוא באמת הרגיש שהם חלק מהמשפחה. הוא לא הרגיש שום צורך לסעוד בפרטיות עם בני המשפחה שלו, כי באמת התלמידים היו חלק ממנה.

"כל סעודת שבת, חוץ מזה שהוא היה מזמין בחורים לסעוד על שולחנו בביתו שלו, הוא גם היה יורד לחדר האוכל, בו סעדו כל תלמידי הישיבה בצוותא חדא, יושב אתנו, שר אתנו זמירות, אומר ווארטים משוחח עם בחורים. כמו אב רחום ואוהב. אשרי עין ראתה כל אלה. אי אפשר להסביר את הקשר העמוק שהיה לנו איתו.

"ולואי נזכה גם אנחנו להידבק מעט במידותיו, וללמוד ממנו איך מתחברים לתלמידים באהבה אינסופית, ובדאגה כנה ואמיתית לכל תלמיד ותלמיד".

אבא שלו, אינו תלמיד! ואידך פירושא הוא, זיל גמור. זה היה היסוד לכל הגישה שלו לחינוך, על זה הושתת כל המבנה החינוכי של ישיבת 'אור אלחנן'. "מספרים שפעם באו למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, עם שאלה מאוד מורכבת לגבי בחור שבא ממשפחה עם קשיים לא פשוטים, והתלבטו מאוד איפה כדאי להכניס אותו כדי לסייע לו להשתקם ולהצליח בלימוד. אחד העוסקים במלאכה אמר שהוא חושב שאולי הוא יצליח להכניס את הבחור לישיבת 'אור אלחנן'.

"נענה מרן הגרא"ל ואמר, 'ישיבת אור אלחנן זה כמו בית', ובעצם אמר שאם הבחור ייכנס לישיבת 'אור אלחנן' הוא כבר לא יהיה חסר בית וחסר משפחה. תהיה לו משפחה חדשה. רבינו הגרא"ל הכריע מה שהכריע, אבל המאפיין של ישיבת 'אור אלחנן' בעיניו היה 'ישיבה שהיא משפחה', וזאת ההגדרה הטובה ביותר עבור הישיבה והדרך שהנחיל ראש הישיבה זצ"ל.

"והחידוש הגדול הוא שזה לא היה רק בזמן שהבחורים למדו בישיבה, אלא כמו שאמרת גם הרבה אחרי, וכמעשה שהיה עם אותו בוגר הישיבה, שכעבור שנים לא מעטות מחתונתו, רצה להכניס את הבן שלו למוסד מסוים, ונתקל בקשיים. הוא פנה לעזרתו של ראש הישיבה זצ"ל שאכן מיהר להירתם לסייע לו והתקשר למנהל של אותו מוסד בבקשה שיעשה כל מה שאפשר כדי לקבל את הילד הזה, כי הוא אוהב את אביו כמו בן, וממילא הילד הזה הוא כמו נכד של ראש הישיבה.

"מנהל המוסד שמע והתרשם, הוציא דף ועט וביקש מראש הישיבה שייתן לו את שמו של התלמיד, כדי שיוכל לבדוק את העניין מקרוב ולראות איך אפשר לעזור... אמר לו ראש הישיבה 'תכתוב שקוראים לתלמידי הזה שרוליק חדש. נכון שיש לו שם משפחה אחר, אבל בשבילי הוא כמו נכד, אז אני רוצה שתכתוב שקוראים לו חדש! אתה שומע? הוא הנכד של ראש ישיבת אור אלחנן, תכתוב את זה בפתק...'".

רבי'ה שמטיל על ילד לכתוב מזמור בתהילים מאה פעמים, לא מבין שהוא משניא עליו את החיידר ואת התהילים ובעיקר פרק זה.

הילדים מקבלים כל מה שתגייד להם". שמעתי מאיש החינוך רבי דוד לוי שליט"א דבר יפה. המשנה אומרת: 'כל המכבד את הבריות גופו מכובד על הבריות', מה הפירוש, האם זו סגולה? ביאור הדבר הוא: כבוד זה הדבר היחיד שאדם לא יכול לתת לעצמו. כבוד צריכים לקבל ממישהו אחר. אם אתה לא מקבל מהשני אין לך כבוד. האם אדם חושב שהוא יירק על כולם ברחוב ויכבדו אותו? כל המכבד את הבריות, גופו מכובד, הוא מקבל באותו מידה. אם האבא משפיל את הבן, למה שיקבל ממנו כבוד? הכניסה ללב של הילד זה כבוד.

שאלתי אנשים וילדים כמה פעמים: לפעמים רואים ברחוב אדם הולך עם שני סלים כבדים ולפתע האיש מעד ונפלה כל התכולה מלבד זאת גם נקרעו המכנסיים... הדבר הראשון שהוא מתרומם, הוא מביט לראות מי ראה, אם אף אחד לא ראה, הכל בסדר...

יש בזה הגיון, כי האדם לא 'אדם', אם אין לו כבוד. מי שאין לו כבוד הוא גרוע בהרגשתו מבעל חיים, הומלס ללא בית שאין לו כבוד הוא גרוע בעיני עצמו מבעל חיים. הדבר הכי יקר זה כבוד האדם, עם זה מעלים את האדם ועם זה מורידים אותו".

"לספרי קוראים 'ביני לבני' ו'ביני לתלמידי', לא

גם מילים טובות מהמעביד - ופי אלף יותר גרוע, אבא ומתחך שלא מחמיא לילד!!! כל הזמן הוא דורש מהילד להתקדם יותר. הילד כבר הגיע לפסגה, אתה רוצה עוד. תן לו חמצן באמצע הדרך!

אם הורים שואלים הלכה למעשה, צריך תשעים אחוז מחמאות. למשל: במקום להעיר לילד ששותה ולא מקפיד לברך, איך אתה שותה בלא ברכה! - כשהוא מברך יפה, תאמר לו: 'איזה צדיק, הברכות שלך עולות לשמים והמלאכים נהנים מהם', מעכשיו הוא יברך כמו שצריך, ואם פעם אחת יקרה שהוא יבלע את הברכה זו כבר השפלה שלו.

גם אצל מחנכים. אם רבי'ה נכנס לכתה ומתחיל להעיר לילדים, איך זה יעבוד? במקום זה, שיכנס לכתה וישאל (לא כל יום כמובן שלא יראה מלאכותי): 'ילדים הצלחתם לישון בלילה אתמול, אני כמעט ולא הצלחתי להירדם, אני כל כך מתגעגע אליכם, מאתמול אחה"צ לא ראיתי אתכם...' במילים כאלה, הוא פותח להם פתחו של אולם!

כשאלי מגיע ילד ששלחו אותו למנהל, דבר ראשון אני נותן לו סוכריה. קודם כל תדע שהמנהל אוהב אותך, אחרי כן תסכים לשמוע ממנו מוסר על התנהגותך. כשהלב פתוח,

הרה"ג ר' משה קלצקין שליט"א
מחבר ספר ביני לבני ותלמידי
כבני, בשיחה מרתקת כיצד
לחנך

אני רוצה לשוחח על הצורך להיות חיובי ולהשפיע מתוך אהבה. מבחינה אנושית יש ארבעה שלבים של התייחסות. אתן לכם משל, אחד מסייד את בית הכנסת ומחדש אותו, ישנם ארבע סוגי תגובות של הבאים ורואים את העבודה. אחד יכנס ויאמר לו: 'איזה צבע יפה ובוהק'. אחד יכנס ויאמר: 'תראה איזה צבע לא יפה'. יש אחד שרוצה לומר ביקורת ולא מתאים לו אז הוא אומר בעדינות: 'זה יפה ופה קצת עקום'. ויש אחד שלא אומר בכלל...

כך זה בכל סיטואציה של בין אדם לחברו יש ארבע אבות טיפוס אלו, אבל כשיש מפעל ופועלים רבים עובדים בו, שהמעביד אומר להם רק ביקורת ולא אומר מילה טובה אחת - הוא גורם עוול! כולם מבינים שהעובד צריך לקבל

בא אלי אבא, הבן עוד חצי שנה בר מצוה והוא לא רוצה להתפלל, אמרתיו לו: ואז מה? הוא אמר לי בחרדה: הוא נהיה גדול! שאלתי אותו: מה מפריע לך?

אמרתיו לילדים שהתחילו ללמוד 'אלו מציאות', מה למדתם בגמרא? שלא נוגעים בחפץ של השני, ובגוף של השני מותר לגעת?!"

אני חושב שיש שלושה כללים שהורים צריכים ויכולים להבהיר לילדים בבית: האחד: לעולם לא מרימים ידיים! השני: לא לדבר בצורה גסה ובכינוי גנאי. זה אולי קצת קשה לאכוף, אבל זה ענין של התניה, אלו מילים מותר לומר ואלו לא). הדבר השלישי: אבא ואמא מחנכים בלבד! יש ילדים שהם 'עוזרים'. אבא, שלומי הרביץ לדודי, אתה אל תתערב...

דבר נוסף שאני אומר להורים, צריכים כל זוג לשבת ביניהם בסיטואציה של רוגע ולדבר על הבית ועל הילדים. האבא של אתמול הוא לא האבא של מחר, החיים משתנים".

"ברשותכם: אני רוצה להעלות שאלה שמגיעה אלי ומסתמאת גם אליכם הרבה. תפילה לילדים. הבן הפסיק להתפלל, מה עושים? בא אלי אבא, הבן עוד חצי שנה בר מצוה והוא לא רוצה להתפלל, אמרתיו לו: ואז מה? הוא אמר לי בחרדה: הוא נהיה גדול! שאלתי אותו: מה מפריע לך? הוא אמר לי: והוא כמעט בר מצוה ולא מתפלל. שאלתי אותו: ללכת לישון בזמן שאתה אומר לו הוא שומע בקולך? הוא ענה לי: כבר מזמן התייאשת..."

אמרתיו לו כך: אם אחרי הבר מצוה הוא לא יתפלל, הוא עבר על 'דרבנן' (וחלילה אינני מזולזל במצוות דרבנן) אבל כשהוא לא שומע בקולך, הוא עובר על 'דאורייתא'.

מה עושים? אתה צריך ללמד את הילד שיש סמכות! אם אבא מדבר שומעים בקולו! העונש הוא, לא על העברה שלא התפללת, אלא על כך שלא שמעת בקול ההורים! בקול אבא ואמא שומעים! זה דבר שלוקה היום בחסר. אם אתה מעיר לו לתפילה בלבד, אתה מראה לו שתפילה חשובה לך, והילד אומר, לך זה חשוב, לי זה לא חשוב רח"ל... הילד צריך להבין שהנושא הוא לא תפילה, הנושא הוא ציות לקול האבא!"

"בהקשר למה שהזכרתם שחייבים להיות ריאליים, עברתי פעם על ערמת 'דפי קשר' מגן מכינה' ואני רואה שאב לילד מילדי הגן כתב הערה ארוכה: 'לא התפלל מנחה בשבת...' רגע, הרי מדובר כאן בילד בן ארבע וחצי שלא התפלל מנחה בשבת, זאת אומרת שערבית ושחרית ומוסף הוא כן התפלל! נתקלתם בכזה דבר? האבא דורש מהילד, שיתפלל את כל התפילות של שבת... זה מקרה קיצוני אמנם, אבל הוא ממחיש עד כמה מגיע האבסורד בגלל חוסר ידע וחוסר ריאליות."

(קטעים מלוקטים מתוך שיחה ליתד נאמן פסח תשע"ח)

מדובר על תאוריות ופילוסופיות, הכל זה משדה החינוך עצמו. מציאות מעשית ויומיומית, מאות רבות של ילדים, הם שלימדוני תורת החינוך, וההדרכה היא באמת להורה אך תהיה ההתנהגות בינו לבין בנו ולמחנך בינו לבין תלמידו".

מתי בכל זאת צריך להעניש?

הרב קלצקין: "כמובן שמדובר רק על העיקרון, כי כמעט אין מקרה דומה לשני. לדעתי בענישה, אין כללים. מסיבה זו אני אומר שצריך להתאים עונש לילד, אם לא מתאימים זה לא אפקטיבי לילד.

יש לפעמים ילד שמפריע בשיעור כדי לצאת והרב הוציא אותו החוצה ואז הילד עושה שטויות בחוץ, אני שואל את המלמד: 'האמא עומדת בהדלקת ובוכה: 'זוכני לגדל בנים מאירים את העולם' והילד עומד שעות בחוץ?!"

אתן לכם דוגמא נוספת: נתקלתי במורה שהעניש ילד לכתוב חמש מאות פעם (!) משפט כמו: 'אני רוצה לשנות את ההתנהגות שלי, ולא אמשך להתנהג כמו שהתנהגתי... מהיום והלאה אתנהג כמבוגר, כצדיק, עם מחשבה...' זה לא חינוך! תוכלו לקרוא לזה: דיכוי, קשיחות, אפילו התעללות אבל חינוך לא! זו שגיאה קשה. או רב'ה שמטיל על ילד לכתוב מזמור בתהילים מאה פעמים ולא מבין שהוא משניא עלי את החיידר ואת התהילים ובעיקר פרק זה."

"יש נקודה חשובה שיכולה להיות 'טיפ' להורים: שאמא לא תאמר לילד, שכשאבא יבוא בערב תראה מה הוא יעשה לך... ראשית כל, זה מראה שהיא חלשה, אבא יעשה, לי אין כת. כשאמא מכריזה בעצמה שאבא יעניש, היא בעצם מודה: אני מרימה ידיים, אינני מסוגלת בעצמי לשלוט עליך ולהטיל עליך מרות - נו ומה יעשה הבן ולא יחטא?!"

אתן לכם עוד טיפ הלכה למעשה: ישנה שאלה שאצל אנשי החינוך נשאלת רבות: כשאחים רבים, איך ממגרים את זה? לגמרי אי אפשר, איך היו הסבתות אומרות? כשאחים מתקוטטים, סימן שהם אחים ביולוגיים... אבל כששואלים ילד: למה הרבצת? מה הוא עונה: הוא התחיל. הוא עשה לי. לדעת, השאלה לא נכונה. אם אתה שואל ילד: 'למה הרבצת' אתה נותן לו לגיטימציה לעצם המעשה שמותר להרביץ רק למה הפעם הרבצת. אבל האמת היא שאסור להרביץ! בלי שום תירוץ, מה שצריך להבהיר לילד: בבית שלנו לא מרביצים!"

מה ילד יכול לענות לתוכחה כזו?

"יש רק תשובה אחת: נכשלתי ואני מתחרט! זה לא בוש להיכשל. גם דוד המלך נכשל ואמר 'חטאתי'. תאמין שלתת לשני מכה זה חטא.

**הוא אמר לי
"הקדוש ברוך הוא
ברא אותי סתום,
משמים נועדתי
כנראה להיות נגר.
תהיה לי נגריה
גדולה שעליה
יהיה כתוב בגדול
שם משפחתי,
או אולי טנדר
הסעות
עם שמי.."**

יחיאל ורטהיימר

הרה"ג ר' בנימין בירנצוויג, מראשי צוות העריכה של המשנה ברורה במהדורת 'דרשו', ור"מ בישיבת 'אמרי משה' בירושלים, על הדרך להאהיב את לימוד התורה על התלמידים.

שמונה עשרה ארוך במיוחד

כך הוא היה בוכה כל פעם ומתלונן על מר גורלו ועל כשרונותיו החלשים. פעם אחת הוא יצא משיעור בעיון, ובכה בכי תמרורים. "לא ייצא ממני כלום", הוא השתנק, "אני לא מבין שום דבר. כולם מבינים ורק אני נשארת כמו גולם כל השיעור, לא הבנתי בכלל על מה הם מדברים שם. כאילו הייתי תייר מסין שנחת פתאום באמצע בית המדרש ולא מבין את השפה..."

"אחרי תקופה הוא התחיל פשוט להתפלל, מעומק הלב, עם כל הכוונה. הוא היה עומד בתפילה ומתייפח בבכי תמרורים. כולם ידעו למה הוא בוכה ומה הוא מבקש בתפילה, והוא לא התבייש, כל יום, תפילה ועוד תפילה, כל שמונה עשרה הוא היה עומד במשך זמן ארוך.

"הגיע המצב לידי כך שהיינו מתפללים ערבית, יוצאים לחדר האוכל לאכול ארוחת ערב, וכשהיינו חוזרים לבית המדרש, הוא עדיין עמד בתפילה והתנועע כשהוא שופך דמעות כמים. ממש פחד פחדים. היו פעמים שבחורים היו ניגשים אליו, מרימים אותו כשהוא ממשיך להתפלל ברגליים צמודות ומעבירים אותו לעמוד ליד כותל המזרח בעודו מתפלל, כי פשוט לא יכלו לשבת ללמוד בבית המדרש כי אסור לשבת לפני המתפלל. עד כדי כך הוא האריך בתפילה ואני לא מגזים בכלל בתיאור. כך זה היה.

"התפילות עדיין לכאורה לא פעלו... הוא המשיך לספר לי כמה קשה לו, ואני אמרתי לו, שעכשיו שהוא מתפלל כל כך חזק, אני בטוח במאת האחוזים שבחודאי יפתחו לו מעיינות החכמה. לא ייתכן שתפילה כזאת לא תתקבל לרצון לפני אדון כל... כך ניסיתי לחזק אותו עד כמה שהצלחתי, וראה זה פלא... עברה תקופה לא ארוכה, ואט אט הוא החל להבין את הנלמד. עוד קצת ועוד קצת, הראש שלו פשוט נפתח לגמרא. הוא הלך והתעלה מחיל אל חיל והיה לומד שעות רבות ברציפות, ומשקיע את כל כוחותיו בלימוד. כשסיים ישיבה קטנה, הוא התקבל ללא קושי לישיבת חברון, גם אני הגעתי ל'חברון' שנה אחריו, והופתעתי לגלות שהוא אחד מטובי הלמדנים בישיבה, ממש מהאריות שבחורה, כך הוסיף להתעלות עוד ועוד, עד שכשהגיע לגיל שידוכים, הוא היה אחד הבחורים המבוקשים ביותר, הציעו לו נכבדות את השידוכים הכי טובים, ואכן זכה לשאת לאשה את בתו של אחד מחשובי ראשי הישיבות, וכמובן שגם אחר חתונתו המשיך להגות בתורה והוא היום אחד מחשובי תלמידי החכמים שבדור!!! וכל זה בזכות כח התפילה..."

ציבור לומדי 'הדף היומי בהלכה' בכל רחבי תבל, חב הכרת הטוב גדולה מאוד לרה"ג ר' בנימין בירנצוויג שליט"א, מראשי צוות העריכה של המשנה ברורה במהדורת 'דרשו', ומי שמחזיק במספר תפקידים בכירים ב'דרשו' גם כיום.

לצד תפקידיו ב'דרשו' זוכה הרב בירנצוויג להרביץ תורה כר"מ בישיבת 'אמרי משה' בירושלים, ובהתאם לכך פנינו אליו וביקשנו שישתף אותנו ואת הקוראים מניסיונו הרב, כיצד אפשר לסייע לבחור להגיע להרגשה של שמחה והנאה בלימוד התורה הקדושה.

"בראש ובראשונה צריך לדעת שהמפתח לכל דבר, זה תפילה", אומר הרב בירנצוויג. זה כמובן דבר פשוט וידוע לכל. אני לא מחדש דבר כשאני אומר את זה, ובכל זאת, חז"ל אמרו שתפילה צריכה חיזוק בכל יום, ולכן חשוב שנזכיר את המובן מאליו בכל פעם שמדברים על קושי, על אתגר, על בעיה או על ניסיון להגיע למשהו, צריך לזכור שהמפתח לכל העניינים זה התפילה.

ואספר לכם סיפור נפלא, שמומש בידי הווא עובדא, כשהייתי בחור צעיר בשיעור א' ישיבה קטנה.

שיעור אחד מעלי, בשיעור ב', למד בחור שהיה ירא שמים גדול ומדקדק במצוות. היה לו לב טוב, ומידות נאצלות, הוא היה יתום ומאוד מאוד רגיש, אבל מה? הוא לא היה מוכשר, ואני אומר את זה בלשון המעטה. הוא היה ממש עם ראש קשה כברזל, ולא הצליח בלימוד בכלל.

כולם שמו לב לזה, אבל הוא עצמו שם לב יותר מכולם. משום מה זכיתי שמצאתי חן בעיניו, הוא היה משיח בפני את לבו, למרות שהייתי צעיר ממנו בשנה, ובכל פעם הוא היה מספר לי כמה הוא מצטער על כך שלא זכה להבין את תלמודו.

הייתי בחור צעיר, לא ידעתי מה אני יכול לעשות כדי לעזור לו, אבל כמובן שחזיקתי אותו עד מקום שידי מגעת, ואמרתי לו שיש סיפורים על גדולי ישראל שהתאמצו מאוד עד שפתאום החלו לפרוח ולהבין, ולכן אני בטוח שגם לו יקרה אותו הדבר.

"הקדוש ברוך הוא ברא אותי סתום", הוא היה אומר לי, "משמים נועדתי כנראה להיות נגר. תהיה לי נגריה גדולה שעליה יהיה כתוב בגדול שם משפחתי, או אולי טנדר הסעות עם שמי, במידה ואצליח להוציא רישיון וליזכרו את כל חוקי התנועה... כי ללמוד אני לא יודע..."

תנאי כפול...

"מעבר לעובדה שכשאתה קורא לתלמיד בשמו ומכניס אותו לעניינים אתה מעורר את העניין שלו ואת הסקרנות שלו לדעת מה לומדים, יש כאן עוד רווח גדול. אתה בעצם מגייסי אותו ומחייב אותו לשתף פעולה. הוא לא יכול לצאת מהשיעור בלי לדעת מה היא השאלה שהוא היה חייב לדעת... זה לא נעים..."

"היה לי לפני מספר שנים תלמיד שהיה לו מאוד מאוד קשה עם ריכוז והוא נשאר כך תלוי בין שמים וארץ. מצד אחד בישיבה מצפים ממנו שישב בשיעור רגוע ולא יפריע לאחרים, מצפים ממנו שיבין את הנלמד ויצליח בשיעור, אבל מצד שני הוא לא מסוגל להתרכז. ממש צער בעלי חיים..."

"ישבתי אתו לשיחה ואמרתי לו, שלומלה תקשיב לי טוב. אני המגיד שיעור שלך, נכון? אז תקשיב, השיעור נמשך שעתים? אני מוותר לך על שעה וחמישים דקות. אתה צריך להיות בשיעור שלי רק עשר דקות, אחר כך אתה יכול לצאת, שב בבית המדרש ותצייר ציורים, תקרא ספר, תעשה מה שעולה על רוחך."

"אבל יש לי תנאי. בעשר הדקות הראשונות שאתה בשיעור, אתה קודם כל עושה מאמץ להקשיב ולהבין מה לומדים, ודבר שני אם אתה מצליח להבין, תישאר עוד בשיעור גם אחרי העשר דקות הללו, עד שתרגיש שאתה כבר מאבד ריכוז, ואז אתה יכול לצאת..."

"הבחור כמובן הסכים בשמחה. למחרת הוא התיישב בשיעור, ואני בעשר דקות הראשונות השקעתי מאמץ כפול גם שהשיעור יהיה מאוד מעניין, וגם לשתף אותו בסוגיא. התחלתי לדבר איתו, למדתי עם כולם, אבל עם דגש מיוחד עליו. הגמרא שואלת שאלה, אני חייב להבין מה דעתו של שלומילה על השאלה הזאת! אחר כך יש תירוץ, מה דעתך? התירוץ מספק? הוא באמת עונה על השאלה? כי אם הוא לא עונה עליה כנראה לא הבנו נכון את השאלה או את התשובה. אז בוא נראה מה לא הבנו נכון..."

"הוא נשאר הרבה יותר מעשר דקות, ואחרי השיעור הוא אמר לי: הרב, אני לא יודע איך זה קרה, אבל החצי שעה הראשונה של השיעור עברה לי בקלות, לא הייתי צריך להתאמץ. ממש נהניתי מהשיעור היום! אחרי חצי שעה איבדתי ריכוז ויצאתי אבל חצי שעה היה ממש נפלא..."

"אחרי כמה ימים דרשתי ממנו רבע שעה ראשונה שיהיה מרוכז, אחר כך עשרים דקות. הגעתי איתו עד לשלושת רבעי שעה של ריכוז כל יום! אני לא אומר שהוא נרפא והריכוז שלו הפך להיות מושלם. לא. אבל ברגע שהוא למד שהוא מסוגל ללמוד, ואפילו ליהנות מהלימוד, זה כבר היה הרבה יותר קל עבורו."

שלוש מילות קסם

ובכל זאת, פטור בלא כלום אי אפשר. אחרי שהתפללנו וביקשנו ולימדנו את התלמידים לבקש ולהתפלל, עדיין יש לעשות השתדלות ולהעמיד את התלמידים בדרך הנכונה שתקנה להם לא רק את הידע בסוגיה זו או אחרת, אלא גם ובעיקר את הרצון ללמוד עוד ועוד סוגיות, את החשק וההנאה להתמיד בלימוד עד בלי די..."

"המפתח להנאה בלימוד מורכב משלוש מילות קסם", אומר הרב בירנצוויג, ואלו הן שלוש המילים הללו: 'בהירות', 'בהירות' ושוב 'בהירות'.

"אין כוונתי לחזור על המילה שלוש פעמים כדי לחדד את המסר שאני רוצה להעביר, אלא אני מתכוון לשלושה סוגים של בהירות, ושלושתם נוגעים לר"מ או למלמד, לכל מרביץ תורה באשר הוא:

"הבהירות הראשונה היא בהירות שלו עצמו בחומר הנלמד. אי אפשר לגשת למסור שיעור כשאתה לא בקי במאת האחוזים בסוגיא שאתה עומד ללמד. לא תראה מרצה שנעמד בפני קהל ומתחיל להרצות על משהו שהוא לא מבין בו. אין דבר כזה. אותו הדבר ואפילו ביתר שאת, אי אפשר למסור שיעור בסוגיא שאתה לא בקי בה. רק אחרי שהמלמד למד את הסוגיא חוזר ושנן כמה וכמה פעמים, הוא יכול להתחיל לחשוב על איך מעבירים אותה לתלמידים."

"הבהירות השנייה היא בדרך מסירת השיעור. צריך לדעת איך למסור את השיעור וצריך להתכונן ולתכנן את זה מראש. אתה לא יכול להתחיל לקרוא את הגמרא בצורה ומונוטונית חמש דקות תמימות, להרדים את כל התלמידים ואז להתחיל לשאול איזו שאלה של אחד האחרונים, כשכל התלמידים כבר חצי מנומנמים במקרה הטוב..."

"הלימוד צריך להיות חי. עם דוגמאות מעניינות, עם שאלות שמגרות אותם לחשוב ולנסות למצוא בעצמם תשובה. כך אתה מחבר אותם לתשובה שענה ראשון זה או אחרון פלוני, או אומר כמותם או לחלופין חולק עליהם ואומר בדיוק הפוך מהם..."

"הבהירות השלישית היא בהירות לתלמידים, כלומר לוודא שלא רק שאתה מוסר את השיעור בצורה הנכונה, אלא גם שהתלמידים מחוברים אליך ומבינים אותך. צריך להסתובב בין התלמידים, להסתכל להם בעיניים, לעבור בין השורות, לקרוא לתלמידים בשמותיהם: נו מוישה מה אתה אומר? אז אם הוא הרים את הטלית כשהוא מחזיק אותה באמצע, על מה אנחנו אומרים המוציא מחברו עליו הראיה? על מה שבידו? אה, יצחק? מה שביד שלי אני צריך ראייה כדי להשאיר אותו בידים???"

"בנוסף, אני נוהג להוסיף תמיד מילות קישור. זה לא רק אומרת הגמרא ושואלת הגמרא ומתרגמת הגמרא... זה הולך ככה: "הגמרא שואלת שאלה שאי אפשר לעמוד בפניה!!! שאלה עוצמתיות!!! איך אתה אומר לי כך וכך, אם יש משנה שאומרת בדיוק הפוך???" ועל זה משיבה הגמרא תירוץ כזה נפלא, שמדובר באוקימתא אחרת לגמרי... פעם השאלה נפלאה, פעם היא עוצמתית, פעם זאת שאלה שנועקת מאליה ופעם זאת שאלה שכל אחד מאתנו היה צריך לשאול בעצמו..."

אבות ובנים

בא פעם אברך
למרן הרב שך
זצ"ל שהציעו
לו להיות מגיד
שיעור בישיבה,
שאל אותו הרב
שך, האם אתה
חושב שאתה יכול
להיות מעביר
התורה לדור הבא,
צריך סגולות
מיוחדות. אדם
מיוחד עם חכמה
מיוחדת.

הר' אברהם פוקס
בשיחה יחודית
ומרתקת עם
אביו איש החינוך
הגה"ח ר' צבי
פוקס שליט"א

שלום וברכה אבא

רציני לשאול אותך שאלה, כאחד שעשרות שנים כבר נמצא בחינוך, אז אתה כבר מכיר עשרות דורות של תלמידים, יש איזה שוני שאתה רואה בין צורת ההסתכלות, החשיבה אצל הילדים, איך להתייחס אליהם בין מה שהיה פעם, למה שיש היום?

ברור, אנחנו יודעים שהעולם רץ מהר קדימה, הדברים משתנים. פעם אמרתי למישהו מיום ליום, הוא אמר לי מה אתה מדבר משעה לשעה. ורואים את זה בהרבה שטחים. יש דברים חיוביים, ויש דברים לא כל כך חיוביים. אבל אני רק רוצה להתחיל, אני שמעתי לפני עשרות שנים, אני כבר לא זוכר באיזה שנה עוד הייתי בחור צעיר, היה בירחי כלה של פוניבז', והרב מפוניבז' זצ"ל אמר בערך זה התמצית של הדברים שלו. "היתה לי ישיבה בחו"ל לפני המלחמה, יש לי ישיבה היום.

אני רוצה לומר לכם היום לומדים יותר טוב ממה שלמדו פעם. הוא לא הרחיב אבל זה הנקודה שהוא אמר, היום לומדים יותר. בדור שלנו הוכשר הדור, ישיבות פורחות, כוללים, תלמודי תורה, חיידרים, בלי עין הרע, זה הכל פורח וגדל ויתן ה' שזה ימשיך, אבל ברור שיש מפעם לפעם שינויים, ותלוי באיזה עין אתה מסתכל על זה. מצד אחד אתה יכול להגיד, כמו שאמר הרב וואנר על היצר הרע של הדור,

אף פעם לא היה יצר הרע כזה ברמה הזו. ברור שבכל דור יש זה לעומת זה, מצד אחד הישיבות פורחות, מצד שני גדל היצר הרע.

כח הקדושה גדול וגם כח הטומאה

בדיק, אז הכל גודל. אבל צריך לזכור, לא היה פעם שלא היה יצר הרע, מבריאת העולם, מחטא אדם הראשון יש יצר הרע, וכל פעם הוא בא בצורה אחרת, וכל פעם צריך לדעת להתמודד איתו. אני זוכר את השנים שלי שאני למדתי בתלמוד תורה, גם אז היה יצר הרע גדול.

בעצם אבא אתה למדת בתלמוד תורה פה בבני ברק

אני למדתי בתלמוד תורה בבני ברק תלמוד תורה חשוב מאד, מכובד, תלמוד תורה מרכז המנהל קורץ זצ"ל היה מנהל. מפורסם הרב זלמן קורץ, הצוות המחנכים היו ת"ח גדולים. ברור שלמדו וזה היה תלמוד תורה מפואר וגם היום הוא ממשיך ככה להיות

היום השם שלו זה, איך קוראים היום לתלמוד תורה הזה?

תלמוד תורה רבי עקיבא כי זה ברחוב רבי עקיבא על כל פנים גם אז היה יצר הרע, התעסקו עם דברים אחרים והיה צריך להתמודד עם זה. אבל מה שיש בדור בשנים האחרונות מה שרואים, דבר אחד ברור יש הידע הוא יותר גדול. ילדים שומעים ויודעים הרבה יותר ממה שפעם. לא משנה רק שיש את הספרים ואת הספרונים ואת הציורים ואת כל האפשרויות. מצד שני גם יש היום כל מיני דברים שנכנסו אצלנו על פי דרך התורה כמובן, כל מיני אפשרויות לעזור להתמודד עם דברים שפעם לא ידעו ולא יכלו להתמודד איתם.

לעזור לילדים, או באופן כללי?

אני מדבר על ילדים, על תלמידים, בין אם זה בבית בין אם זה בתלמוד תורה ישנם כל מיני כלים

להשל איזה דוגמא?

למשל יש לנו דוגמא היום כל תלמוד תורה, או ברוב החיידרים אני יודע שולחים מלמדים להשתלמויות, ללמוד. בזמנו אמר לי הרב וולבה, לא יתכן שאתה תשלח את הבן שלך ללמוד שהוא לא למד איך ללמד. אתה לא תשלח ילד לרופא שלא למד רפואה, אז מלמד צריך ללמוד את זה, הוא יכול לדעת ללמוד, הוא יודע טוב, הוא תלמיד

חכם, זה עוד לא אומר שהוא יכול להעביר את התורה. בא פעם אברך לרב שך זצ"ל שהציעו לו

להיות מגיד שיעור בישיבה, שאל אותו הרב שך, האם אתה חושב שאתה יכול להיות מעביר

התורה לדור הבא, צריך סגולות מיוחדות. אדם מיוחד עם חכמה מיוחדת, ויש הרבה מה

ללמוד ויש אצלנו הרבה יהודים שיש להם מה ללמוד, אני מדבר רק על פי דרך התורה,

המוסר החסידות, יש הרבה אנשים שמשקעים בזה ראש, משקיעים כוחות וחייבים

ללמוד ולדעת. אני עצמי לימדתי וזה משהו אחר. פגשתי ברחוב מלמד אחד, הוא אומר

תשמע חשבתי שאין לי בעיה ללמד אני ישתתף בכלל חמש עשרה שנה אני יודע טוב

ללמוד, אבל נכנסתי לכתה ראיתי שהסתבכתי עם כל מיני דברים, שאלתי אותו תגיד

אתה מכין שיעור? הוא אומר כן, ודאי שאני מכין. זה כתוב לך? אני שואל אותו, אז

הוא מוציא לי איזה דף שלא הבנתי ברור מה שכתוב, וישבנו והראתי לו מה שצריך

לעשות ישבתי פעם בקורס ואמרתי להם שצריכים להתכונן לשיעור, שאל אחד

האברכים, היה אברך שמה הוא אומר, הרב אתה רוצה להגיד שכל יום צריך להתכונן?

אז א. צריך כל יום להתכונן זה ברור, אתה לא יכול לבוא לשיעור אם אתה לא מוכן,

אתה לא יודע איך להכניס את החומר, אבל לא הבעיה זה העיקר של

השיעור של הגמרא כשאתה נכנס לכיתה שיושבים עשרים או

שלושים תלמידים ואתה צריך להתמודד עם מספר גדול של

בעיות. הרב פינקוס כותב בספרו: "גדלות של מחנך שהוא

יודע לאגוד מסביבו כמה שיותר תלמידים" בא לא נאמר

שאפשר 100% עם כל המאה אחוז תלמידים אבל כמה

שיותר אתה מצליח למושך אליך. והיום ישנם הרבה כלים להתמודדות, עם הנושא הזה, מה שפעם בזמנים לפני שנים לא היה את הכלים האלו. וכדאי לנצל את הדברים האלה אם זה לימוד אם זה התיעוצות, עם ספרים יש הרבה וכל אחד יכול לדעת לכל אחד יש מנהל בבית ספר, אגב אני מדבר כל הזמן על מחנכים בכתה הוא הדין להורים בבית. ההורים לא חיים באויר ריק

מה שייך אבל מבחינת ההורים אם אנחנו רוצים להביא את הדוגמא, שהיום מחנכים צריכים להכין את השיעור ולהתכונן, לגבי ההורים איך זה מתקשר?

אז יש הורים שה' חנן אותם בתבונה, בחכמה ויש להם סבלנות והם יודעים איך להתמודד. יש הורים שקשה להם מחמת כל מיני סיבות או אפשר להתיעץ עם המנהל בחיידר, אפשר להתיעץ עם המחנך, יש עוד אנשים בכל מיני צורות ואפשרויות לשאול

יש להם עם מי לדבר

יש עם מי לדבר, ויש לדעת איך להתמודד. אז ברור שההתמודדות שלנו זה לא מה שהיה התמודדות לפני שלושים שנה ולא לפני עשרים שנה זו התמודדות חדשה אבל יש הרבה כלים שצריך להשתמש איתם, לא לזרוק את זה מתחת השולחן, אפשר לפתוח את זה לשוחח ולהתייעץ עם כל מיני אנשים ולא חסר בציבור שלנו ב"ה בכל החוגים ישנם אנשים שמומחים ומתמחים ויודעים, אני יודע על רבה'ס ששלחו אנשים להתמחות בנושאים מסויימים

כמובן, הכל על פי דרך התורה, על פי דרך החסידות כמו שצריך ויש מה לשמוע ולקבל. ברור שאנשים מאבדים את הסבלנות, הוא מתמודד עם הרבה בעיות בבית, והוא מאבד את הסבלנות ואז עושים הרבה טעויות, וכשעושים טעויות בחינוך לא קל להחזיר את הדבר אחורה, אז זה כבר מאוחר

זה ביוקר

זה כבר מאוחר, ולכן יפה שעה אחת קודם נתקלת בבעיה תשאלת תתעניין, תברר כדי שתוכל לברר וזה הייחוס של הדור שלנו שיש כלים שבשנים קדמוניות זה לא היה כל כך.

עכשיו אבא אתה דיברת מהצד של המחנך, מהצד של האבא, אם אנחנו מדברים מהצד של הילדים, מה השוני בילדים מה שיש היום, מלפני עשרים שלוש שנה אחורה?

אני חושב שברוב המקרים, תמיד יש יוצאים מן הכלל יש רוב יש מיעוט, בסך הכל הילדים היום הולכים יותר בשמחה לחיידר, הולכים ביותר הבנה לחיידר, מקבלים יותר הרבה דברים בשמחה.

בגלל שמלמדים לומדים ויודעים איך להתקשר יותר לילד. אני יכול לתת דוגמאות אבל לא רוצה ללכת אחורה שילדים הלכו במשך שנים לתלמוד תורה וזה היה סיוט, זה היה סיוט וזה גרם להרבה דברים גם היום קורים כאלו דברים, אני לא אומר שלא, גם היום נתקלים עם בעיות עם בחורים, עם ילדים שיש להם בעיה ללכת וזה, אבל היום אפשר למצוא לזה פתרונות, וכשאתה מדבר עם המורה, ויותר חשוב האוירה בבית איך היא מנהלת את העניינים האלה, יש ילדים שאני יכול להגיד לך שגם הסעודת שבת בבית היא קשה להם. אמר הרב טוסיג שהוא דיבר עם אחד שילל הסדר היה הלילה הכי גרוע אצלו בשנה.

כי מה?

כי הבית לא נתן לילד את מה שהוא צריך לקבל.

אנחנו מדברים על לחץ וחוסר סבלנות?

חוסר סבלנות. חוסר סבלנות, במקום להתייחס אליו בצורה מכובדת דוחים אותו, דוחים אותו וה' נותן חכמה 'אתה חונן לאדם דעת', להתפלל אל ה' לדעת איך להתייחס עם כל אחד כפי הבעיה שלו, אם יושבים בכתה עשרים ילדים או שלושים זה נקרא שלושים בעיות. כל ילד הוא בריה בפני עצמה

שלושים בריות

שלושים בריות וכל אחד זה יכול להיות בעיה, אחד הוא חרף מידי ואחד הוא חלש מידי, וכל אחד אתה צריך ללכת עם הידיים שלו, וזה צריך חכמה מיוחדת לדעת איך לשלב את זה בכתה.

אותו דבר בבית, אם יש בית עם עשרה ילדים בלעה"ר אז אף פעם לא גדלו עשרה ילדים שווה בשווה, אחד יותר אחד פחות וצריך לדעת איך להתנהל עם כולם, אני יודע שבדור שלנו יש הרבה לחץ, עסוקים בפרנסה, עסוקים בהרבה דברים אחרים

נסיון העוני משעבד את הראש לדברים אחרים אי אפשר להתמודד. אם ילד לא אוכל ארוחת בוקר ואין אוכל בבית אז זה בעיה קשה מנושא

הוא לא יכול להבין את הגמרא

אז אין עם מי לדבר, הבעיה קשה מנושוא, אז ב"ה בד"כ אין בעיה של העוני יש בעיה של קושי, יש קושי בפרנסה, ואנשים לחוצים מפרנסה אבל עם כל הדברים האלה צריך לדעת שיש לנו תפקיד בחיים ואני מתמסר לתפקיד שלי, וכמו שכן אדם יודע שהוא צריך להתמסר לארוחת בוקר הוא אוכל, בגדים הוא צריך ללבוש, באותה מידה יש לדעת אני מטפל עם הילדים. ובד"כ אתה רואה את זה ברוב המשפחות ככה מתנהלים הבתים.

אז ב"ה הילד הולך בשמחה לבי"ס, יש מענה לבעיות שיכולות לצוץ, עכשיו רק נשאר, הפה שלו כבר פתוח נשאר רק להכניס לו את הכף עם ה"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", אז איך עושים שזה יהיה מתוק שיהיה שמנת מתוקה ולא שמנת חמוצה?

יפה מאוד, אגב, אם אתה מתחיל עם שמנת חמוצה, אז פעם אמר לי מורה אחד שהוא שונא ללמוד פרק אחד שאלתי אותו למה אתה שונא את הפרק הזה. הוא למד באיזה מקום את הפרק הזה ולא היה מוצלח הלימוד הזה, עם המורה שלהם, הרב"ה שלו, ומאז הוא שונא את הפרק. ז"א את אותו פרק אתה יכול להחזיר לילדים שהוא יזכור את זה לשנים עם טעם טוב

וחלילה להיפך

וח"ו עם טעם לא טוב.

איזה סיפורים?

1. התלמיד רואה שהרב"ה שלו יודע ללמוד, הוא יודע גם את הפני יהושע, סימן שהוא הכין את החומר, המורה יודע ללמוד. אח"כ אתה משבח את הילד שאלת שאלה של 'פני יהושע', תראה איזה מעניין, ודבר שלישי אתה חוזר איתו עוד הפעם על הקושיה והוא מבין את זה טוב מאוד. ואח"כ אתה אומר לו את התירוף, ושניכם מחייכים. נתת לו באותו רגע מתיקות.

וגם לילדים מסביב זה נותן את החשק

בוודאי, רואים שהמורה עונה, והמורה יודע את החומר.

אז זה הדבר הפשוט להכין את זה טוב. וכמובן מי שאין לו מתיקות לא יכול להעביר מתיקות. אם אתה לומד את הגמרא בצורה יבשה, אומר את הגמרא, שואל את הגמרא אבל אם אתה אומר ילדים בואו תראו איזה חידוש נפלא יש פה בגמרא ואתה עוד נותן להם אתגר "בואו תראו מה מונח במילים של רבא" "מה אתם רואים, איזה חידוש פה?" וילדים מצביעים ומנסים להגיב ואתה מכבד את זה, תראה איזה יופי אמרת, ולא משנה אם הוא אמר מדוייק,

או, זה מה שרציתי לשאול, כשהילד לא כ"כ מבין, אז איך מתייחסים אליו, זה יכול להיות גם אם הוא לומד עם אבא שולחן שבת פרשת שבוע

בדיק, אותו דבר אלף כל להגיד אמרת דבר יפה אבל אולי בא נראה את זה מדוייק בגמרא, אחד בא נדמה לי לרבי איסר זלמן לשאול אותו שאלה והתברר שהוא לא הבין מה שמדברים שמה בכלל אז ר' איסר זלמן פתח את הגמרא ואמר בוא נראה את זה בפנים, ואז הוא קרא את זה בפנים, והסבירו והבין את הגמרא ואין קושיה, והוא לא התבזה, לא אמר לו לא ענית, לא שאלת יפה, להיפך תרומם אותו, אז ההתלהבות צריכה לבוא מצד המלמד. אותו דבר הרב"ה בבית, אותו דבר האבא

אם האבא יושב עם הבן בשבת, כשהוא לומד איתו במתמידים או ב.. באבות ובנים, אז בכל צורה שהיא, ויש מלחמה, למה אתה אמרת ככה זה לא נכון, אתה לא הבנת את מה שהרב"ה אמר. אז הוא הופך את הלימוד להתגוששות. תלמד עם הבן שלך חברותא. אולי תגלה שהוא לא יודע, אל תכעס, תעזור לו, בשביל זה אתה אבא שלו, ראית שהוא לא הבין מה שהרבה אמר, אז תגיד לו בוא תראה איזה יופי בגמרא בוא אני אסביר לך, זה יפה מאוד. אל תעשה איתו התמודדות, מלחמה, כי שבוע הבא הוא כבר לא ירצה, ואם אתה תצעק עליו עוד הפעם ותעניש אותו עוד הפעם אז זה יהיה אצלו דבר שנוי ללמוד עם האבא, אבל אם הוא רואה שעם האבא זה כיף ללמוד, האבא מסביר לו יפה, צוחק איתו, מספר לו, הלימוד הולך בנעימות, חברותא. כן אתה לומד עם החברותא, פעם הוא יודע פעם אתה לא יודע, פעם הוא לא יודע,

מתייחס בצורה מכובדת

מתייחס בצורה מיוחדת, מכובדת ומיוחדת

אגב סיפורי צדיקים לספר על צדיקים איך הם למדו, את הגאונות שלהם, לומדים גמרא עם רש"י, בוא

תראה מה מונח ברש"י. אתה מסביר לילד, תראה איזה יופי

מי זה היה רש"י

וילדים בכתות... מי זה היה רש"י ומי זה היה בעלי התוספות, להגיד להם מסביב להראות להם איך כל העסק הזה נבנה, ולהלהיב אותם על החכמה שמונחת בתורה הקדושה. בהתלהבות שלך, אגב, כל מורה שנכנס לכתה צריך ברור שיהיה לו מה הוא רוצה שהתלמיד ידע. זאת אומרת מוכן, אגב, כתוב בפסוק "ושננתם לבניך" ואומר רש"י אלו התלמידים. אלו התלמידים או "ושננתם" שיהיו דברי תורה מחודדים בפוך, ככה כתוב. אז פעם היה לי שאלה. אם ושננתם זה לתלמידים, אם ושננתם זה לתלמידים, ושיננתם לבניך אלו התלמידים, תשנן להם טוב אז למה כתוב אח"כ שיהיו מחודדים בפוך, שיהיו מחודדים בפיהם

כפה שלהם

אם מדובר ושננתם לתלמידים שלך, אז תשנן להם שיהיה מחודד בפיהם, למה מחודד פוך, אבל יש פה תגלית כשרב"ה נכנס לכתה, הוא יוצא מהכתה באותו מצב שהוא נכנס הוא לא הרגיש שהוא חידש פה משהו, שנפל לו איזה רעיון יותר,

הוא רק קרא רשימת הכולת

הוא קרא רשימה, בדיוק. אבל אם הוא לימד טוב, וחידד את הדברים ממילא זה נהיה מחודד אצלו יותר זה נקרא ושננתם לבניך, איך אתה יודע שאתה טוב שיננת את זה, שיהיו מחודדים בפוך, אחרי שאתה הסברת לו פעם פעמיים ושלוש בהתלהבות בשמחה, זה נהיה מחודד יותר טוב בפוך, סימן שזה נכנס בו, כי אם זה נכנס בך טוב, אז זה גם נכנס גם בו טוב. אבל אם אצלך זה רק מבחוץ אז למה שזה יכנס אצלו?

זה גם מצופה מהאבא, אבל באבא... ברמה נמוכה יותר, באבא, זה אני לומד עם הבן שלי אני עוזר לו, אני משלים לו את מה שלמדו, כי סה"כ רוב הלימוד זה בכתה. אני חוזר איתו, מתכונן איתו למבחן, אבל אם הוא לא יודע אל תכעס עליו, אל תצעק עליו כדי שהוא לא ישנא אותך בפעם הבא, ואם הוא בא בכח אז לא עשינו שום כי מי שצועקים עליו "אידי דטריד למפלט לא בלע" אומרת הגמרא, אדם שטרוד להוציא לא יכול להכניס כשאתה הולך איתו מלחמה, הוא בהתגוננות, הוא כל הזמן רוצה להגיד לא נכון, כן נכון, אז קשה לו לקבל. אבל אם אתה אומר נכון, אתה אומר טוב, בוא נחזור על זה עוד הפעם בצורה יפה מכובדת הוא יקבל את הדברים לתת מתיקות זה נקרא, שלך יהיה מתיקות, ואתה מעביר את המתיקות לבן שלך, איך אתה מעביר? אתה מראה כמה חכמה יש. עוד דבר, יש נקודה ברור שצריך ללמוד לאט שהילד יבין את הדברים. אם הוא לא יבין, לא יכול לבוא המתיקות, ולהבין אפשר הגמרא אומרת אם ראית שתלמיד קשה עליו לימודו שרבו אינו מאיר לו פנים. תאיר לו פנים תראה לו את זה כמה זה יפה, הוא ישמע הוא יקבל הוא יבין. גם אם הוא לא יבין מאה אחוז, אם הוא יבין שמונים אחוז אז עשית הרבה.

אבא שאלה אחרונה לסיום, דיברנו פה על לימוד של האבא ובן, עד איזה גיל הבן יכול להיות בשביל שהאבא ילמד איתו וזה יהיה לו טוב לבן?

עד מאה ועשרים

טוב אז אנחנו נכבה את המצלמה ונלך ללימוד בעזרת ה'

כל פעם ללמוד אבא עם הבן אין לזה גבול. "ושננתם לבניך" זה כל החיים

אוצרות ויהלומים

**פניני הליכות
מהגאון רבי משה מרדכי
שולזינגר זצ"ל**

והודדים, חסידי גור, והמה יושבים ומתמוגגים... כך, בידיעותיו הנרחבות ובהתבטלותו לרצון איש ואיש, ידע תמיד למצוא מסילות ולדבר את מה שיעשה טוב לשני על הלב..."

פעם אחת ניגשתי למרן זצוק"ל לקבל ברכה ושאלני איפה אני לומד, ובאותה דקה לא שמעתי את שאלתו ושאלתי את מרן מה שאל, חשב כנראה שאני מתבייש בישיבה שבה אני לומד ומיד שינה את שאלתו והתחיל לברכני בפנים מחייכות מטוב לב. ואחר כך אמר לי: "דע לך! שהישיבה שאתה לומד בה היא הישיבה הכי טובה שיכולה להיות בעולם..." ואז הוסיף, "...בשבילך!" -

רגעים של עונג צרוף הניכר במוחשיות על פני רבינו, היו בעת שקיבל לידיו ספר חדש

רגעים של עונג צרוף הניכר במוחשיות על פני רבינו, היו בעת שקיבל לידיו ספר חדש שיצא לאור עולם, פרי תנובת עמלם של מבחר הברואים - צורבי דרבנן ותלמידי חכמים. כי על כן רגשי אהבת התורה ואהבת הבריות ניצתו אז יחדיו, והמה משתלבים לכדי אבוקות אש של שמחה עילאית כפולה.

בשורה טובה של ממש ראה וחש רבי משה מרדכי - ראשית כל - בעצם הופעתו של ספר חידושי תורה. באהבת התורה הטהורה היוקדת בו, ענינו מביעות גיל לנוכח החזיון המרנן הזה, של מעיין נוסף מדברי תורה המפכים בעולם. כך כאשר נלהבת רוחו לשמע ידיעה על הוצאת ספר חדש של גאון מדורות קודמים, וכך גם המידה כלפי מחבר צעיר בן זמננו - ממחר היה לשלוח לקנות את הספר, להביא ברכה

מציין מפי מי יצאה שמועה נאה זו, ובעת הופעת ספר חדש מצוי היה שיגיש את הספר במתנה לזה ולזה, עם סימניה תחובה במקום בו נזכר שם המקבל ודבריו... בהבנתו העמוקה קלע בכך אל נקודה פנימית במיוחד, כפי ששחו הלומדים לא פעם על תחושת התרגשות עילאית שחוו לנוכח החזיון הזה של דברי תורה שלהם הכתובים על יספר.

כאשר היה מגיע אורח אל שולחן-שבת, כל שיחו של רבינו, סובב היה על עניינים הנוגעים אל האורח, שנהיה למרכז ה'שולחן' ממש...

"כאשר היה מגיע אורח אל שולחן-שבת, יהיה מי שיהיה", תיאר חתנו הרב שלמה רוזנפלד, "הרי כל שיחו של רבינו - ויכול היה לדבר שעה שלימה - סובב היה על עניינים הנוגעים אל האורח, שנהיה למרכז ה'שולחן' ממש... כמו מאליהם עלו ובאו יחסו הרם, מקום לימודיו בעבר או בהווה, וכל תחום שעשוי להוציא את האורח מפנינת ה'רואה ואינו נראה' ולהעמידו באור רצון וחשוב..."

"כך בעת נישואי בנו הצעיר, בסעודת שבת ה'שבע ברכות' נשא דברי ברכה סב הכלה, שהפליג בדברים על מעלת לימוד חומש עם פירוש אור החיים הקדוש, והשיח את כאבו על כך שרבים מבני התורה אינם זוכים לנהוג בלימוד זה של האוה"ח שהוא מספרי היסוד. אחרי דקות אחדות כאשר נתבקש חותני לדרוש, פתח לאלתר בצייטוט מן הזכרון של דברי אור החיים הקדוש על פרשת השבוע... בהמשך, אף נשא דברים ארוכים מאוצרות אדמו"רי בית גור, ה'בית ישראל' וה'פני מנחם', לשמחת לבב סב הכלה

חתן הבר מצוה נ"י עלה למפטיר בבית המדרש, ורבינו [רב בית המדרש!...] ארגן בצנעא מנין מצומצם לקריאת התורה בחדר הצדדי

רבינו זצ"ל היה מדבר רבות על כך, שהחפץ חיים הקדוש זיע"א היה אומר: כך למדתני אמי, בן אדם צריך תמיד להזיז את עצמו הצידה!... וכל אימת שמתהווה איוו שהיא התנגשות בינו ובין אחר, עליו לפנות את עצמו בשמחה ולוותר לטובת השני!

ומי עוד כרבינו זצוק"ל אשר נאה דורש היה ונאה מקיים, ואציין בזה דוגמא קטנה, קרה פעם שאחד מהמתפללים בבית המדרש "רחי כלה" ערך שבת עליה לתורה לרגל שמחת הבר מצוה של בנו נ"י, אבל הנה בדיוק באותה השבת היה צריך רבינו לעלות לתורה ל"מפטיר" מחמת היארצייט של אביו זצ"ל שחל בשבוע שלאחריו.

רבינו, זך המידות לא הראה שמץ של קפידא, חתן הבר מצוה נ"י עלה למפטיר בבית המדרש, ורבינו [רב בית המדרש!...] ארגן בצנעא מנין מצומצם לקריאת התורה בחדר הצדדי ושם סידר את העליה של המפטיר, והכל בשמחה ובטוב לבב, בלי שום שמץ של תרעומת וקפידא!

אומנות מיוחדת ממש - פרי מוחו וליבו - החזיק רבי משה מרדכי בידי ובפיו, ובה היה מרוכז ומשמח את הבריות. עניינה של אומנות זו: לשים תמיד את השני במרכז... במרכז הענין, במרכז נושא השיחה. וכל זאת, בטבעיות גמורה ופשטנית.

תופעה המוכרת היטב בקרב הוגי ספרי רבינו, הינה האיזורים הבולטים של שמות לומדי השיעור בהערות רבות המובאות משמם. באות מודגשת הוא

אמר לי אביך שהוא צריך עשרה ספרים... נו, וכי לא ידעתי שאין לו צורך בעשרה ספרים

אחד הביטויים להערכה פנימית זו, הפגין כאמור רבינו בתשלום שהיה מעניק למחבר הספר סכום הגון ברוחב לב... לא אחת אף אהיה מגדיל ומבקש ממנו כמה ספרים נוספים, תוך שהוא משלשל לידי מחיר מלא. את ספרים חילק לאחרים או לבי כנסת, לרוב אהבת ושמחת התורה שלו - וכמוכן לגודל הזכות שראה לעצמו לעודד את המחבר ולשמחו.

"בעת שזכיתי להדפיס את ספרי מנחת מרדכי", שח רבי מרדכי קרטמן זצ"ל לאחד מבני רבינו, "אמר לי אביך שהוא צריך עשרה ספרים... נו, וכי לא ידעתי שאין לו צורך בעשרה ספרים, אלא מאי שהוא חפץ לעודדני ולשלם לי מחיר גבוה, אבל עדיין לא הבנתי. יקח נא ספר ויתכבד לשלם מחיר כפול עשר, ולמה לו לקחת עשרה ספרים... אבל מיד אחרי שהבאתי לו את הספרים, ותחושה נפלאה של סיפוק פשטה בי על כך שמכרתי עשרה ספרים, ההבנתי פתאום את עומק כוונתו וטוב לבו המופלג עשרת מונים, ברצותו לתת לי גם את ההרגשה הטובה ביותר..."

תלמיד חכם נודע שזכה לעשות אזניים לתורתו של אחד מגאוני הדורות, קיבל מידי רבינו צ"ק נקוב על סך נכבד בשתי הפעמים שהוציא לאור והביא כך נוסף מן הסדרה. לתמיהתו הגלויה על מה זאת, השיב רבינו מיניה וביה: - על שעות העבודה הרבות, הן איש לא שילם לך!...

(מתוך הספר רבי משה מרדכי)

הנני כותב סיפור שאירע לפני שנים רבות, בהיותי אברך צעיר ממש, חיברתי ספר על מסכת יבמות והבאתי להגאון זצ"ל. נכנסתי לביתו והיה אז באמצע שיחת טלפון בענין חשוב, הנחתי הספר על השולחן, ואז רמו לי לשבת, וברמיזה הוא שואל אותי אם הספר הזה אני חיברתי, והשבתי שכן, ואז הוא כ"כ שמח עם הספר חיבקו ונישקו, ומיד שסיים השיחת טלפון, שוב עלעל בספר ושמח כ"כ וכמעט רקד עם הספר וחבקו ונישקו וגפפו והיה זה נורא לראות איך הוא שמח בספר חידו"ת.

אח"כ אמר לי שזה כ"כ שמחה ותענוג שאברכים עמלים בתורה, וקצת התאונן באותה הזדמנות על שיש אברכים עוסקים בדברים קלים, ונתן לי דוגמא (ואיני רוצה לפרט), במקום להתעסק בהלכות ועניינים חמורים יותר, ועוד דיבר איזה דברים.

ומיד אח"כ שלף מכיסו 500 שקל, ונתן לי, (על הספר או סתם כך). וכן הוציא ספר פניני רבינו אבי עזרי שחיבר אז, ונתנו לי, וכמה חיזוק שאבנו מזה בגדול אהבתו לתורה, פלא פלאות!

כמוכן שאחר שראינו אהבתו לתורה באהבה רחימאית כזו המשכתי להתייעץ עמו באיזה דברים והיה מאזין ומקשיב, ממש פלא שעם אהבתו לתורה ועם תקיפותו היה מטה אוזן כמו אב רחמן ונתקיים בו תורת חסד על לשונו. תורה "לשמה" כפשוטו, וללא חיפוש אחר משרות, ואחר כבוד ושאר דברים בטלים.

אל ביתו. ארונות הספרים שגדשו את קירות חדרו לכל אורכם עמוסים זה מכבר, אף בחדרי הבית הנוספים בצבצו מדפים וארונות, אבל הצמאון לכל דבר חידוש בתורה הרחבה מני ים כה גדול הוא, כמשלי חז"ל על דגים שבים שכל טיפה וטיפה שנופלת עליהם "הרי הם מקבלים אותה בצמאון כפי שלא טעמו טעם מים מימיהם"...

"נשלחתי פעם אל רבי משה מרדכי למסור לידי ספר חדש", סיפר פלוני, "ויצאתי נפעם מן ההתלהבות שאחזה בו ומעוצמת ההודאה הכנה על השמחה הגדלה שגרמתי לו. לא היתה כאן כוונה של נתינת עידוד על החיבור, שכן ידע הוא יפה שאינני המחבר... היתה זו שמחה פנימית על ריבוי התורה בעולם".

עלעל בספר ושמח כ"כ וכמעט רקד עם הספר וחבקו ונישקו

על זאת נוספה ונצטרפה, כאמור, אהבתו הנפשית לתופשי התורה, הוגיה ועמליה, מקשטיה ומפאריה מחברי הספרים.

- והמה מעידים, כי בשעה שנטל רבי משה מרדכי את הספר בשתי ידיו, הקריבו והצמידו ברטט של רגשות-קודש אל פיו, ואזי הטביע עליו נשיקה רותחת מנשיקות פיו... חשו המה את אותה הנשיקה כאילו היא מצטלצלת על פניהם, וגל סוחף של הערכה, חיזוק ועידוד, עשה את דרכו אל תוככי ליבם...

הצטרפו גם אתם
וקבלו ישירות
למייל שלכם
את מגזין אחינו
לחינוך ותורה
'בית היין'

לחצו כאן

או שלחו מייל לכתובת
dirshu@dirshu.co.il

מדורו של הרב אליעזר (לייזר) רוט

להשתכר מבית היין

כאשר התורה משבחת את משה רבינו, היא אינה מציינת את העובדה הזו, שהיה כשרוני...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: כמה בני ישיבות באו לקראת תחילת ה'זמן' אל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ובקשו ממנו שיאמר להם דברי חיזוק.

הרים מו"ח את עיניו מן הגמרא, ואמר להם דבר אחד: לבד מכל מעלותיו הנוראות, היה משה רבינו גם כשרוני מאוד... שכן הוא למד את כל התורה כולה בארבעים יום. אבל כאשר התורה משבחת אותו, היא אינה מציינת את העובדה הזו, שהיה כשרוני...

מה כן כתוב על משה רבינו? "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג) ללמדנו, שהצלחה בתורה אינה נמדדת על פי כשרונות, אלא אך ורק על פי מדותיו הטובות של האדם. ואידך, זיל גמור.

(מתוך הגדה של פסח חשוקי חמד)

נו, מה עושה חסיד נאמן, המקבל תפוח מהרבי שלו?

סיפור ששמעתי מהגור"ש לווינשטיין, הממחיש לנו את עוצמת האמונה שצריכה להיות בלב האדם, כדי שיטיל את כל הצטרפויותיו על השי"ת, ולא יסמוך על עצמו בשום דבר. במקרים רבים העוברים עליו בחיים, רואה האדם במוחש שאם יסמוך על עצמו, לא יגיע למאומה. שהרי כדי שהדבר יצא לפועל, צריכים 'לארגן' שאדם פלוני יגיע בדיוק למקום פלוני, ובדיוק בשעה פלונית, ואם כן בוודאי שאין בכוחו של בשר ודם לעשות זאת. היחיד שיש בכוחו לגלגל את העניינים בצורה זו, הוא אך ורק השי"ת, ולכן אם נסמוך את עצמנו עליו בכל מאת האחוזים, הוא יוכיח לנו שהיה לנו על מי לסמוך.

לא פעם מזדמן לשמוע בעת ששידוך נגמר על הצד הטוב - ששני הצדדים מתפעלים איך קרה שבדיוק ברגע שאבי הבת - - היה צריך לראות את הבחור/ החתן, עבר זה לפניו, ובדיוק כשהיו צריכים לעשות כך, התרחש כך, וכו' וכו'. ההתפעלות נגרמת מפני שהאדם מן השורה בוודאי אינו יכול לעשות זאת! וכי הוא שליט על העולם? אבל מי שידוע שיש לו אבא בשמים, שבכוחו 'להזיז את העניינים' בדיוק כפי שהוא רוצה, ושיהיה הכל לטובתנו, אדם כזה אין מאושר ממנו.

הסיפור שסיפר הגור"ש לווינשטיין נסב על אדם שהיה צריך לקבל סכום כסף מסוים מהביטוח הלאומי. הוא הגיש להנהלה את כל המסמכים הדרושים כדי להוכיח שהוא אכן זכאי למלגה זו, אך משום מה אנשי הביטוח הלאומי לא האמינו לו, - וחשדו שהוא מזייף וממציא בדותות כדי להוציא מהם את הכסף. על מנת לאמת את הדברים החליטו לשגר אליו בודק מיוחד על מנת שיעמוד על מצבו הכלכלי. והנה, יהודי זה היה חסיד גור, ובדיוק באותו יום הלך ל"ק האדמו"ר ה'לב שמחה' זצ"ל, שנתן לו תפוח כמנהג גור.

נו, מה עושה חסיד נאמן המקבל תפוח מהרבי שלו? מגיע הביתה, ומחלק את הפרי ל- 12 חלקים שווים, על מנת שכל ילד מ- 10 ילדיו, יאכל את התפוח של הרבי, וכן הוא ורעייתו. רצה הקב"ה, מגלגל כל הסיבות, ובדיוק ברגע שבו חתן האב את התפוח ל- 12 חתיכות קטנטנות, עמד הבדוק בפינה נסתרת וצפה אל תוך הבית, לראות מה נעשה שם... והנה הוא רואה שבבית זה מחלקים תפוח אחד לכל כך הרבה חתיכות, - כדי לתת לכל ילד... הוא כמובן לא הבין שמדובר בתפוח מיוחד במינו, לא ידע בכלל מי זה ה'לב שמחה', ומה היא חסידות גור; הוא ראה דבר אחד: שהתפוח מחולק ל- 12 חתיכות. וחזר מיד לשולחו בהנהלת הביטוח הלאומי והודיע שהאיש שביקש את המלגה הוא אכן עניי שבעניים, והראיה - שהוא נאלץ לחלק תפוח אחד לכל ילדיו...

אז האם בשר ודם היה יכול לפעול את כל ה'גלגלים' - שהפעילו את רצונו של השי"ת??? שבדיוק באותו יום יילך החסיד לרבי, ובדיוק באותו רגע שהבודק נמצא יחתוך את התפוח, וכו' וכו'. הלא ברור שרק הקב"ה מסוגל לעשות ולגלגל את הכל בצורה זו.

(קול ברמה 318)

כל יהודי ויהודי, עובר מסעות בחיים, ולעיתים לבוא כשיבוא משיח צדקנו, הוא יראה לנו איך כל מסע, ומסע, היה הכרחי להגעת התכלית של אותו יהודי, לייעוד שאותו נבחר למלא - הכל לטובה! פעם אחת היה איזה יהודי עם 10 בנות, אותו יהודי היה עוסק בתיקון אופניים, והתפרנס בכבוד. 9 מבנותיו הוא חיתן עם נדוניה מכובדת, אבל לפני שהוא הספיק לחתן את הבת העשירית, הוא עבר 'אירוע לבבי'. הרופאים אמרו לו שאסור לו לעבוד יותר, והוא נאלץ לסגור את חנות האופניים שלו, לאחר 40 שנים של עבודה. טוב, אבל עכשיו מה עושים...? מאיפה הוא יחתן את הבת ה-10?! הוא הלך לרב שלו, וביקש ממנו עצה מה לעשות...? הרב חשב כמה דקות, ולאחר מכן אמר לו: 'אני לא רואה פתרון... תיסע לאמריקה, אני אתן לך כמה כתובות, ובעזרת השי"ת, תחזור לארץ עם נדוניה. הלך אותו יהודי, הוציא דרכון, קיבל ויזה, וקנה כרטיס טיסה. כשהוא הגיע לשדה התעופה, בבדיוק הבטחוני לפני הטיסה, משום מה הוא נראה להם חשוד, 'התלבשו' עליו, והתחילו לבדוק אותו בצורה קפדנית

ביותר. הורידו לו כמעט את כל הבגדים, ביקשו ממנו גם לחלוץ את הנעליים ולקחו אותם לבדיקה שאין בהם חומר נפץ... אנשים שעברו שם גיחכו עליו, זה היה נראה משונה מאוד, ועשו לו בושות נוראיות... בסוף הוא שמע את הקריאה בטרמינל שהטיסה יוצאת, אז הוא ביקש מאנשי הביטחון שכבר ישררו אותו, כי הוא הולך להפסיד את הטיסה. אמרו לו בבטחון: מבחינתנו אתה משוחרר... אמר להם אותו יהודי: אז תחזירו לי בבקשה את הנעליים שלי. ענו לו: הנעליים שלך עדיין בבדיקה בטחונית, עוד לא אגרנו לבדוק אותם... הוא רץ למטוס עם גרביים בלבד, מבלי הנעליים. כשהוא נכנס למטוס, הוא התיישב במקומו, ופתח ספר תהילים. זה שישב בכסא מאחוריו, אמר לו: 'אקסקוזו מי', אבל איך אתה לא התרגות עליהם?! אמר לו היהודי: לא הם עשו את זה, אני מאמין באמונה שלמה שהקב"ה עושה את הכל, אז כנראה שהייתי צריך לסבול קצת ביזיונות, אז קיבלתי את זה... זה לא שייך אליהם. שאל אותו הנוסע: ובשביל מה אתה טס לאמריקה? סיפר לו. אחרי כמה דקות הנוסע דופק לו על הגב ונותן לו צ'ק של 50.000 דולר זה בעד השיעור שלימד אותי כמה אפשר לעבור מבלי לכעוס!". היהודי נחת באמריקה, קנה כרטיס ונעליים וטס בחזרה לארץ...

פעם היה איזה בית ספר, עם כיתה טיפולית בעייתית במיוחד, ומאחר והמורה האחרון ברח ולא חזר חיפשו מורה שילמד את התלמידים, והציעו משכורת טובה. הגיע מועמד לתפקיד, והמנהל שרצה לבחון אותו בשטח, שלח אותו להתנסות בהעברת שיעור בכיתה הטיפולית... טוב, הוא התחיל את השיעור, אבל הכיתה - כיתה טיפולית, ומיד אחד הילדים התחיל להתנדנד עם הכסא שלו, וקול הרעש המעצבן של הכסא החורק, פשוט לא נתן למורה להתרכז אפילו במשפט אחד. המורה כמעט ובא להעיר לו, אבל אז הוא נזכר שהמנהל מסתכל עליו ובוחר אותו, אז הוא ניגש לילד ושאל בקול רך: אולי הכסא לא נוח לך מספיק? כדאי שתחליף אותו... הוא המשיך את השיעור, ופתאום הוא קיבל מטוס לתוך הפנים! מה שהוא רצה לעשות לאותו ילד, לא צריך להגיד... אבל הוא נזכר שהמנהל מסתכל, וזה עכשיו הנסיון שלו והמבחן שלו, שלפיו יקבע אם יקחו אותו כמורה או לא, אז הוא אמר לתלמידים: אתם יודעים שהנוסח של 'ברוך שאמר', שאנחנו אומרים בתפילה בבוקר, ירד כפתק מן השמיים...? גם אני קיבלתי עכשיו פתק מן השמיים... כשהמנהל ראה את זה, הוא מיד החליט שהוא מתאים ביותר, הוא קרא לו לחדר וסיכם איתו את כל הפרטים של החוזה. כשהמורה יצא הוא אמר שלום לכל התלמידים, וכמובן תודה רבה, אבל תודה מיוחדת מסר למי שהעניף עליו את המטוס... למה? כי הוא ידע שרק בזכותו הוא קיבל את התפקיד! ככה אנחנו מסתובבים כל היום בשיעורי מבחן, וכל הזמן נוחתים עלינו מטוסים מכל הכיוונים

(אפרין שלמה)

פרק נוסף מהחוברת המיוחדת שמספקים לנו הצצה מבעד
 לאחרכי קירותיו של בית היין הגדול מכולם הלא הוא הישיבה,
 אותם נערים נפלאים העוזבים את כל הבלי העולם הזה מאחורי
 גוום ומשקיעים את מוחם ליבם ונפשם בתורה ובעבודת ה'
 טהורה, פרקים אלו נכתבו במקורם כחיבור המספק הדרכה
 בדרך העולה בית ה' לנער העומד בפתח בית היין - הישיבה,
 ומקיף את כל הנקודות בהם הוא יתקל במהלך הדרך,
 אך חיבור זה יכול לשמש ככלי עזר להרבה אחרים החפצים
 לעמוד על סודם של הדברים ועל פנימיות העניינים בין כתלי
 בית היין.

בית היין

פרק שלישי בסדרה.

הרב ישראל היימן על העולם הקסום של הישיבות הקדושות. פרקים מיוחדים מתוך הפעילות עם בחורים מתחזקים

אה, עידו ניסה להתאושש, כן, על התפילה, נכון,
 מה המם אותך כל כך? במה אתה כל כך תפוס? שאל חיים,
 האמת, ענה עידו, שבהרבה דברים, גם מה שדיברתי איתך לפני
 התפילה, מי אמר שאלוקים רוצה שאני יתפלל בכלל, מעולם לא
 עשיתי את זה, וחוצמ'זה בטח הוא כועס עלי בכללי על כל העבירות
 שלי, איך בחור עם רקע כזה מלא בדברים שהוא לא אוהב יכול לבוא
 ולבקש ממנו דברים, הסתכלתי קצת על הטקסט של התפילה,
 מבקשים שמה ממנו כל דבר אפשרי, מה פתאום שהוא ירצה לתת
 לי? וגם אני חושב על עוד דבר, תובנה מדהימה שנפלה לי באמצע
 התפילה, על כל הנערים שלומדים כאן, כל אלו שעזבו את כל החיים,
 אלו שאני מכיר מקרוב כל כך, ובאו לשנות את עצמם ועוברים כזה
 תהליך, מה הם חושבים, למה הם עושים את זה, איך הם מתמודדים
 עם זה, תשמע, פתאום נפל לי האסימון על הדברים האלו, זה לא
 משחק ילדים כאן, זה משהו רציני שמשליך על כל פרט בחיים, אני
 בהחלט די המום ולא מסודר כזה עם המחשבות שלי,
 חיים שהקשיב בהתעניינות לכל המונולוג הארוך הזה הוציא את
 הפלאפון מכיסו ובלי לדבר מילה חייג ארוכות, כשהוא נענה מעבר
 לקו הוא זו הצידה ודיבר עם משהו, כשחזר, גם החיך הקבוע חזר אל
 פניו, דיברתי עם אבא, ראש הישיבה, הוא עמוס מאד היום אבל רציני
 מאד שהוא יקבל אותך כבר היום לשיחה מעמיקה ויפנה לך זמן, הוא
 יכול רק מאוחר לקראת שתיים עשרה בלילה, אז יהיה לו כמה זמן
 שאתה צריך, זורם על זה? אני יבוא לקחת אותך לבית שלו עם הרכב
 שלי, בסדר?

מה זה בסדר, אני ממש ממש מודה לך, אני בטוח שזה לא מובן מאילן
 שהוא ואתה מקדישים לי כל כך הרבה זמן, עידו נשנק, מה פתאום
 אתה מתמסר כל כך? והראש ישיבה, הוא בטח לא משועמם בכאלה
 שעות בלילה, אני ממש אסיר תודה,
 חיים רק חיך ונפרד ממנו לשלום, להתראות באחת עשרה וחצי
 בפתח של הישיבה.

**התפילה הסתיימה
 ועידו נסחף עם הזרם
 הכללי לכיוון חדר
 האוכל מהורהר, הוא
 היה כל כך שקוע
 בעצמו שהיד שנחתה
 על כתיפו בפתאומיות
 גרמה לו לזנק בבהלה,
 הוא הסתובב היישר
 אל חיוכו הרחב של
 חיים שזמזם מולו
 בנחת, קבענו לדבר,
 לא?**

לעידו היה עכשיו הרבה זמן לשבת עם עצמו ולסדר את הדברים, בהחלטה של רגע הוא השיג לעצמו דף ועט והחל כותב את הנקודות העיקריות עליהם הוא רצה לשוחח עם ראש הישיבה. הנסיעה לביתו של ראש הישיבה עברה עליו ועל חיים כמעט בשתיקה מוחלטת, חיים כיבד את רצונו של עידו לשייף ולשפץ סופית את מחשבותיו הרבות לקראת הפגישה הקרובה, כשירד עידו מהרכב ועלה אל הבית השתלטה עליו תחושת רוגע גדולה, מראה הבית הפשוט והשעה המאוחרת בצידוף העובדה שהוא פוגש את ראש הישיבה לא בצורה רשמית עם כוס קפה מהביל וכמה פרוסות עוגה הכניס אותו לתוך בועה רגועה ואחרי כמה שניות מענגות כאלו ראש הישיבה נשא את עיניו הטובות ושאל, נו, רוצה להתחיל? שמעתי שיש לך כמה שאלות, בוא נתחיל מהראשונה, עידו בלע את רוקו והניח את הנושא הראשון על השולחן, דבר ראשון אני בלחץ גדול, אני נמצא כאן כמו שראש הישיבה יודע, על זמן שאול, יש לי עוד כמה ימים בלבד שאחריהם אני צריך לחזור לשכונה ולחברים, זה נראה לי כמו נצח, כמה ימים בהם ספגתי כל כך הרבה ראיתי שמעתי וחוויתי בלי סוף דברים, עולם שונה לחלוטין מכל מה שהייתי רגיל אליו, זהו, היום אני משהו אחר, אני כבר לא חוזר להיות אותו עידו, ואני מפחד, מה יגידו החברים, הלעג, הדחייה, הבידוד החברתי, זה לא עושה לי טוב לחשוב על זה בכלל,

עידו השתתק בפתאומיות וראש הישיבה הרים עיניים וסקר את עידו זמן ארוך, אני לא יודע אם אתה בנוי לשמוע את מה שאני יגיד לך כעת, פתח בשקט, אבל אמת יש רק אחת, ואין לי מנוס מלומר לך אותה, תדע לך עידו יקירי, הדרך היחידה להתמודד עם החברה הזו שאתה מדבר עליה היא כשאתה תוכל להכיל בעצמך את העובדה שהם נמצאים במקום שצריך לעורר אצלך רק תחושות רחמים,

עידו, אתה נמצא על פרשת דרכים מרכזית, אתה צריך לעשות חושבים עם עצמך לאיזה כיוון אתה הולך ולדעת שאין לך דרך אחרת חוץ משני האופציות הבאות, או שאתה אכן חוזר לשם ושוכח הכל, מוחק מהדיסקט את כל מה שהיה לך כאן, מנצח את התחרות עם מתן וממשיך הלאה בחיים בלי להתייחס לכל מה שחווית, לא מספר לא מדבר על זה רק מעביר מהמוח את הכל, האופציה השניה היא האופציה המורכבת יותר, אם אתה לא רוצה או שאתה לא יכול לשכוח ולמחוק, אין לך ברירה אלא להפנים שאכן אתה לא אותו עידו, אתה משהו שונה לחלוטין ולטובה, אתה נמצא היום הרבה מעל המקום הרדוד בו היית עד לפני כמה ימים ספורים, אין לך מה להתווכח איתם, אם אתה במצב שאתה לא יכול למחוק את החוויות האלו אתה צריך רק לרחם עליהם שהם לא זכו, ולא! בשום פנים ואופן, לא להיכנס לאף וויכוח כי הם ינצחו אותך מהר מאד עם זלוזל ודחייה, הם יעבדו איתך על רגש כשאתה מבין היום דברים בשכל, מי שרוצה שיבוא לחוות בעצמו, שיעבור את מה שאתה עברת, אין אפשרות להסביר את זה לאף אחד אחר, לכן אתה לא תצליח ולא כדאי לך להתווכח, תפתח אצלך את תחושת הרוממות של מה שאתה זכית אליו של המקום בו אתה נמצא היום והרבה רחמים ותקווה על אלה שלא זכו,

זה לא נסיון קל בכלל, הרבה מאד נערים כאן בישיבה עברו מסלול דומה, אני בטוח שזה לא קל, אבל אם אתה חושב שזו האמת תלחם עליה, זה החיים שלך זה המהות שלך, אל תוותר על זה במחיר משפט מזלזל של מישהו, במחיר התייפפות למישהו או משהו שאתה יודע שהוא לא נכון.

שקט עמוק השתרר בחדר, עידו היה מאובן מעוצמת הדברים, הוא הרגיש שזוהי שעת השין, כאן ועכשיו הוא צריך להחליט מה איתו, לאן הוא הולך, איך הוא ממשיך את החיים מכאן והלאה,

השקט לא הופר על ידי אף אחד, רק אחרי דקות ארוכות עידו פצה את פיו, טוב הרב, זה די ברור שאי אפשר באמת למחוק את מה שיש כאן, זה ברור לי שכאן האמת, זו הדרך הנכונה, אבל מה, לעשות כזה שינוי, בבת אחת, אני לא בטוח שאני מצליח להתמודד עם זה, זה לא לכוחות הנפש שלי, אני באמת לא יודע מה לעשות עכשיו,

עידו תלה עיניים מצפופת בראש הישיבה שמצידו שמר על השתיקה,

רק אחרי כמה דקות ארוכות ענה ראש הישיבה בשקט,

מי אמר שאתה צריך לחזור לשם? אולי אתה לא חייב לחזור, אתה יכול פשוט להישאר כאן, אתה לא חייב להחליט את זה עכשיו, השבוע ממילא נגמר רק אחרי שבת, רק אז אתה צריך להחליט, ואני מציע שתעשה את זה ביישוב הדעת, בנחת, מתוך בחירה ולא מתוך לחץ מאף אחד,

עידו שתק מהורהר וראש הישיבה לקח הפסקה קלה ואחר כך המשיך,

שים לב עידו לנקודה נוספת, כל מי שלומד כאן בישיבה עבר את אותו תהליך שלך, ככה או אחרת, כל אחד התמודד עם קשיים מסוג כזה או מסוג דומה, לכל אחד יש משפחה מאחוריו, לא בכל אחד כאן המשפחה תומכת, יש כאלו שאפילו המשפחה, ההורים, האחים, אפילו המשפחה המורחבת מפריעים או ממש רבים עם הבחור, הם לא משלימים עם העובדה שהבן או האח שלהם 'חצה את הקווים' והפך לדתי, חלקם מתמודדים ממש כמוך עם תגובות עוינות של החברה ממנה הם מגיעים,

**זה לא נסיון קל בכלל,
הרבה מאד נערים כאן
בישיבה עברו מסלול
דומה, אני בטוח שזה
לא קל, אבל אם אתה
חושב שזו האמת
תלחם עליה, זה
החיים שלך זה המהות
שלך, אל תוותר על זה
במחיר משפט מזלזל
של מישהו, במחיר
התייפפות למישהו
או משהו שאתה יודע
שהוא לא נכון.**

מי שמאמין בצדקת הדרך, מי שמרגיש בכל יישותו שאין עוד משהו אחר בעולם, אין שום צד שאפשר להמשיך לחיות ברדידות ובריקנות של העולם שבחוץ, מוכן להילחם על זה בכל הכח,

הטובה ביותר היא לתת לחברים שלך להבין לבד שבחרת במה שבחרת, לא תגיע לשכונה, תענה לטלפונים בצורה עניינית ושקטה, וגם כשאתה חוזר לשם, תהיה חייב יום אחד לעשות את זה, אל תכנס לשום סוג של וויכוח, בשום צורה ועל שום עניין, מי שרוצה שיבוא לכאן ושידבר איתי או עם כל רב אחר, לא איתך, אתה עדיין לא יכול לנהל וויכוחים ודיונים, אין לך מספיק ידע וחוזק לעשות את זה וחבל שסתם יורידו לך את המורל,

ולגבי המשפחה, אני לא יודע מה המצב אצלכם, איך יגיבו ומה יהיה, אבל אני יכול לתת לך כמה כללי זהב שלפי הנסיון שלי עובדים בכל מצב, דבר ראשון גם במשפחה, ושם זה יותר קשה, תקף בכלל של לא להכנס לדיונים, אתה צריך לומר שזו הדרך שבה בחרת, זה מה שנוח לך כרגע ואתה לא מעוניין לשמוע צד שני, כי את הצד השני אתה מכיר בעל פה הרבה שנים כך שאין צורך להסביר לך, דבר שני, שאף אחד לא ישחק לך עם הרגש של כיבוד אב ואם, יש בזה כללים ברורים, צריך לכבד את אבא ואמא נקודה. אסור לדבר לא יפה, אסור לצעוק, אסור לסתור את מה שהם אומרים בפניהם, גם כשיזה קשה, צריך לקום בפניהם ולכבד כל מה שהם מבקשים, אבל בשום פנים ואופן זה לא נוגע לקיום מצוות ולעשיית רצון הבורא, שם הם לא יכולים להגיד לך מה לעשות, הם חייבים גם כן במצוות ובכבוד הבורא והם לא יכולים למנוע אותך מלקיים את רצונם ומצוותיו, רק שבזה יש קצת שטח אפור של דברים שהם לא מוחלטים מה רצון הבורא ואיפה הם עומדים בסתירה בין רצון ההורים למי שברא אותם, לדוגמא, הורים שקונים אוכל בכשרות לכבוד הבן שחזר בתשובה, רק שזה לא כשרות מחמירה כל כך כמו שהוא רגיל בשיבה, האם ללכת עד הסוף ולא לוותר על כלום או לוותר על דברים מסויימים לכבוד ההורים, זה דבר שמצריך כל פעם שיקול דעת מעמיק מחדש, לדעת מה הלכה ומה זה רק תוספת והידור, ובוה צריך הרבה הדרכה כל מקרה לגופו,

והדבר האחרון בהקשר הזה של משפחה, מהנסיון שיש לנו הרבה שנים, הורים, כל ההורים, רוצים שיהיה לילדים שלהם טוב, רוצים שהם יהיו וישמחו, לפעמים זה לוקח זמן, אבל תמיד בסוף כשההורים רואים שלילד טוב והוא מאושר, הם תומכים ועוזרים, כי זה טבע בבריאה שהורים רוצים טוב לילדים שלהם, לכן כדאי מאוד לשתף את ההורים בחוויות הטובות מחיי הדת בכלל ומהישיבה בפרט, לתת להם להרגיש אפילו שלא תמיד הם מבינים כמה טוב ונחמד בשיבה ולשתף בהצלחות בלימוד ובחברה, זה גורם לכל לב של אבא ואמא להתמוסס ולעמוד לצד הבן שלהם...

והם ממושיכים, הם לא שמים לב לשום דבר ושועטים קדימה, שום דבר לא מזיז אותם, הם דבקים במטרה ולא נותנים לשום מפריע לשנות להם את הדרך, זה נראה לך קל? אני מקבל כאן יום יום טלפונים נועמים של הורים, אחים, חברים וכל מיני אנשים, איך לקחתם את החבור הזה או ההוא, מה עשיתם לו שמה? השטיפת מוח שלכם ועוד ועוד,

מה נותן להם את הכח? איך הם עושים את זה? יש לזה רק הסבר אחד,

מי שמאמין בצדקת הדרך, מי שמרגיש בכל יישותו שאין עוד משהו אחר בעולם, אין שום צד שאפשר להמשיך לחיות ברדידות ובריקנות של העולם שבחוץ, מוכן להילחם על זה בכל הכח,

זה הרי לא דבר מובן בכלל, איך לנערים צעירים בני חמש עשרה ושש עשרה יש כוחות נפש כאלו גדולים, הם מתמודדים עם דברים שמבוגרים מהם לא מצליחים להתמודד, והם עושים את זה בצורה מעוררת התפעלות, כמוזב עם הדרכה והנחייה, לא בכל מקום צריך לפתוח חזית, יש דברים שאפשר לסדר בקלות עם קצת שכל ומילים נכונות, אבל זה עצמו ההוכחה שזו האמת, אחרת, אנשים לא נלחמים על שקר, אין כאן חיי תענוגות, אין כאן איזה משהו שמושך את הגוף, זה נטו הכרת האמת, ובשביל האמת אנשים מוכנים לתת את כל מש שיש להם!

עידו הסתכל על ראש הישיבה מוקסם, לראש הישיבה יש רוח הקודש? אולי נבואה? איך ראש הישיבה ידע שזה הנושא השני עליו רציתי לדבר?

ראש הישיבה חיך, האמת שיש לי רוח הקודש, אבל אני לא מבזבז אותה על דברים כאלו... אמרתי לך את האמת כפשוטה ופשוט הבאתי הוחכה שלדעתי היא חותכת מהחיים עצמם.

שלא תבין לא נכון עידו, אנחנו לא עסוקים כאן כל היום במלחמות עולם, זה נמצא ממש בשולי הדברים, אנחנו לא נותנים כאן לבחורים כל היום לריב עם כל העולם, להפך, מי שיכול ואיפה שאפשר אנחנו מדריכים כל אחד ללכת בין הטיפות ולנסות לכבות שריפות ולא להדליק אותם, אבל לפעמים אין ברירה, וכשזה קורה זו הדוגמא הטובה ביותר,

עידו התחיל להתאושש מההלם ושאל בשקט, אז תכל'ס איך מתמודדים עם זה? נניח שאני מחליט שזו הדרך ואני נשאר כאן, מה אני אמור לעשות כרגע?

ראש הישיבה נרכן קדימה, אתה עידו, כמו שאמרתי לך, אם אתה מחליט כך, הדרך

מי כותב היום מכתב

בימינו, בעידן הסלולרי וסוגי התקשורת המתקדמים, המחברים בין איש לרעהו תוך רגע, המכתב הוא אמצעי פחות שימושי, אך לא מזמין שלחו איש לרעהו פריסות שלום, חדשות משפחתיות ואישיות, חוויות וקורות חיים, על ידי מכתבים. ישנם מכתבים רבים של בני ישיבות, שהפכו לימים למרביצי תורה ומוסר דגולים, בהם הם סיפרו להוריהם על קורותיהם בישיבה. מכתבים אלו נהפכו לנכסי צאן ברזל בהיסטוריה הישיבתית ויש בהם כדי לשפוך אור יקר על התקופה. לעומתם, רבים אחרים, רציניים פחות, ששלחו מכתבים לבני משפחותיהם, בהם הם סיפרו על הבלים וזוטות. בפרספקטיבה רחוקה, כעבור עשרות ומאות שנים, נראים המכתבים שלהם מעוררים גיחוך, בוודאי הם אינם מעוררים רגשות כבוד...

המשימה: כתיבת מכתב היסטורי

אם היו מציעים לך עכשיו לקחת דף ועט ולכתוב מכתב, אותו יקריאו לך בעוד עשר שנים. את הדף יהיה עליך להכניס למעטפה חתומה ולהפקיד אותה בידיו של אדם אחר שישמור ויחזיר לך את המכתב רק בעוד עשר שנים. כמה תשקיע בניסוח המכתב? סביר להניח שתתייחס אליו בכובד ראש. הרי לא תרצה לפתוח את המעטפה בעוד עשור ולגלות שכתבת דברי הבל ורעות רוח. נכון?

מתיקות התורה

דרכים, עצות, רעיונות
ותובנות, להצלחה בלימוד
התורה הקדושה

תמונה: דוברת בוריס

ועכשיו נסה לדמיין שאתה מתבקש לכתוב מכתב שיפתחו אותו לא בעוד עשר שנים, אלא בעוד שלושים שנה. בעוד 30 שנה, יתכנסו כל בני משפחתך, הילדים הגדולים והקטנים, כולם ישובו סביב השולחן שבביתך, ויקשיבו למכתב שכתב אביהם לפני 30 שנה. בוודאי תקדיש מחשבה רבה לכל מילה שתצא מתחת ידך!

ומה אם נאמר לך שאת המכתב הזה יפתחו רק בעוד 40 או 50 שנה, כשכל ילדיך ונכדיך יישובו יחדיו סביב השולחן, ויאזינו בשקיקה לכל מילה שכתב סבא בהיותו בחור צעיר. כמה מחשבה תקדיש לכל אות? לכל פסיק? כמה פעמים תכתוב ותמחק ותכתוב שוב, תקרע את הדף כדי לנסח מחדש את המכתב על גבי נייר חדש. כמה השקעה! כמה מאמץ וכובד ראש תקדיש לעניין זה?

כשאתה כותב הגיג אנונימי, הוא יושב מול המקלדת וכותב כמעט מבלי לחשוב. אך כשהוא יודע שההגיג שלו נכתב תחת שמו המלא, הוא ישקיע בו מחשבה רצינית. כשמישהו כותב משהו בעיתון תחת שמו המלא, והוא יודע שיהיו אלפי קוראים שיקראו את דבריו, הוא משקיע מאמץ לנסח ולדייק היטב, וזה למרות שברור לו שיום-יומיים לאחר הדפסת העיתון, כבר יעטפו בו דגים וישליכוהו לפח האשפה.

נעלה דרגה נוספת, שונה היא כתבתו של סופר או 'מחבר ספר', שרוצה שספרו יפאר את ארון הספרים. הוא משקיע שנים רבות מחייו כדי שיצירתו תהיה מושלמת.

וכשמחבר ספר רוצה, וגם יודע, שיצירתו תהיה יצירה אלמותית, בת אלפי שנים, שמו יהיה חקוק עליה ורבבות יעינו בה בכובד ראש וברצינות, יום אחר יום, שעה ועוד שעה, - על אחת כמה וכמה שהוא משקיע את כל כולו, מוחו ושכלו, חכמתו ותבונתו וכשרון ההבעה והעברת המסרים שלו.

אני מאמין באמונה שלמה. שכל התורה המצויה עתה בידינו היא הנתונה למשה רבנו עליו השלום (שלוש עשרה עיקרים). משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה (אבות)

התורה שבעל פה עברה אלינו מדור לדור בהשתלשלות מדהימה של דורות שלמים. אחת מעיקרי היהדות היא, שיחד עם התורה שבכתב, נמסר לנו ג"כ את התורה שבעל פה, המפרשת, מבארת ומוסיפה על התורה שבכתב.

"מקרא, משנה, תלמוד, ואגדה, אפילו מזה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו - כבר נאמר למשה בסיני" (ירושלמי פאה פ"ד).
"כי דבר ה' בזה... ואפילו אמר: כל התורה כולה מן השמים, חוץ מדקדוק זה, מקל וחומר זה, מגזירה שווה זו - זה הוא כי דבר ה' בזה" (סנהדרין צט).

לאחר מתן תורה הכל היה ברור וצלול. כל התורה שבע"פ ניתנה למשה בסיני, כל ההלכות היו ערוכות, מובנות ובהירות לחלוטין. וכשלמדו בפרשה את האיסור של "לא תבערו אש", הם ידעו מכך את כל ל"ט המלאכות, האבות עם התולדות, פרטי הדינים וכל היוצא מהן להלכה. לאחר חורבן בית שני, כשהחלה ירידת הדורות ומחמת ריבוי הצרות ותפוצת ישראל והייתה סכנה שישכחו את ההלכות, כתב רבינו הקדוש את ששת סדרי המשנה. כעבור כ 300 שנה, כתבו רבינא ורב אשי את הגמרא, ומתוך דיוק ודקדוק בדברי המשנה, נלמדו כל פרטי ההלכות וסודרו בגמרא, ובכך הרחיבו את כל מה שטמון היה במשניות הקצרות. כלומר, כל שמונת הדפים הראשונים בבבא קמא - לא באו אלא להסביר את מה שהתנאים התכוונו במשנה אחת בודדת, וכך הלאה.

תנו רבנן: שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהם ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו, ושלשים מהן ראויים שתעמוד להם כמה כיהושע בן נון, עשרים בינונים.

גדול שבכולן - יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן - רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה, תלמוד, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הוויות דאביי ורבא. לקיים מה שנאמר [משלי ח] להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא. וכי מאחר שקטן שבכולן כך, גדול שבכולן - על אחת כמה וכמה. אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה - כל עוף שפורח עליו מיד נשרף. (סוכה כח.)

כשרפי הקודש רבינו הקדוש וחז"ל, שעוצם קדושתם היא בלתי נתפסת, שיש מהם שיכלו להחיות מתים, החליטו על 'עת לעשות לד' הפרו תורתך' וכי הגיע הרגע ההיסטורי שחייבים להעלות על הכתב את התורה שבע"פ, הם הביטו ברוח קדשם על כל אלפי השנים העתידיות שבהם היהודים יעמלו בתורה שבע"פ שתיכתב.

חז"ל הקדושים בעיניהם הצופיות למרחוק חזו, שבמשך אלפי שנות הגלות, בתקופות הנוראיות שיעמדו על עם ישראל ובכל הזמנים הקשים, גם בעוד אלף או אלפיים שנה מאז שנכתבו הדברים וכן בכל תקופה שהיא עד ימינו אנו, כל יהודי יעמול וילמד בדבריהם הקדושים, כל יהודי יעמול במילים הקדושות שהם כתבו.

הם ידעו ברוח קדשם, שבכל הדורות ילמדו את אותה משנה, את אותה הגמרא את אותה מילה שנכתבה. כשחז"ל הקדושים והטהורים עמדו לכתוב את התלמוד הבבלי, 'תורת האלוקים' שנמסרה מסיני ועברה מדור לדור, כל אות נשקלה בדחילו ורחימו, ברוח הקודש.

כל אות ומילה נשקלה וחושבה בסודות ועומק התורה ובשבעים פנים לתורה.

חז"ל הקדושים השקיעו את כל כוחם ומעלתם הנשגבה ברטט ובזיע, בקדושה ובטהרה, ברוח הקודש, בסודות וכוונות נשגבות, כדי לנפות ולסנן כל אות וכל מילה, כדי שהאותיות והמילים של הגמרא הקדושה יהיו מושלמים.

כך נכתבה הגמרא,

וזו היא הגמרא שעומדת על הסטנדרט לפנינו.

אם ניגש ללימוד הגמרא ברוח זו, ונבין שאנחנו מחזיקים בידינו איגרת ומגילה נפלאה שכתבו קדושי עליון לפני אלפיים שנה, ונכתבה בעוצם קדושתם הבלתי נתפסת, בשמותיהם המפורשים והברורים של התנאים והאמוראים, תאפוץ אותנו התרגשות עצומה וליבנו יתמלא ברגש יהודי העולה על גדותיו בכל פעם שנביט בדף הגמרא.

בכל פעם שנתבונן בהתרגשות עצומה בכל מילה בגמרא, נבין איזו משמעות גדולה וקדושה עצומה טמונה בכל אות ומילה בגמרא הקדושה.

ואז, כשנעצור ונתבונן, וכשבליבנו וברמ"ח אברינו נרגיש שכל מילה ומילה קדושה וטהורה, מלאה סודות וכוונות נשגבות, מדודה ושקולה ומדויקת ברמת הדיוק הגבוהה ביותר, בין במשנה ובגמרא, וגם בראשונים ובאחרונים, אז נוכל לזכות ולגשת ללימוד הגמרא הקדושה.

ככל שהערכתך תגדל אל התורה בה אתה עוסק, ככל שתיגש אליה בכבוד הראוי, כך גם תתחבר ותקנה בה קנייני נעימות ומתיקות. כשתצליח להבין את המסרים שהעבירו אליך לפני אלפי שנים, תחוש סיפוק עז.

כשנתבונן שוב ושוב, וניגש ללימוד בהרגשה עילאית זו, נזכה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמוד את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ואז גם נזכה ל'האר עינינו בתורתך'..

דברי ימות העולם

גזור ושמור

אישים

אבות העולם		
שם	נולד בשנת	נפטר בשנת
אדם הראשון	1	930
נח	1056	2006
שם	1558	2158
עבר	1723	2187
אברהם אבינו	1948	2123
שרה אמנו	1958	2085
יצחק אבינו	2048	2228
רבקה אמנו	2085	2207
יעקב אבינו	2108	2255
לאה אמנו	2170	2214
רחל אמנו	2170	2208
השבטים	2193-2208	2309-2332
משה רבינו	2368	2488
אהרן הכהן	2365	2487
מרים הנביאה	2361	2487